

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (Camera a noua extinsă)

25 octombrie 2018*

„Acțiune în anulare și în despăgubire – Personalul SATCEN – Agenți contractuali – Competența instanțelor Uniunii – Politica externă și de securitate comună – Articolul 24 TUE – Articolele 263, 268, 270 și 275 TFUE – Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale – Egalitate de tratament – Deciziile 2014/401/PESC și 2009/747/PESC – Comisia de recurs a SATCEN – Excepție de nelegalitate – Cerere de asistență – Modul de desfășurare a anchetei administrative – Suspendare – Procedură disciplinară – Revocare – Principiul bunei administrări – Cerința de imparțialitate – Dreptul de a fi ascultat – Accesul la dosar – Răspundere extracontractuală – Concluzii în despăgubire premature – Prejudiciu moral”

În cauza T-286/15,

KF, reprezentată de A. Kunst, avocat, și de N. Macaulay, barrister,

reclamantă,

împotriva

Centrului Satelitar al Uniunii Europene (SATCEN), reprezentat de L. Defalque și de A. Guillerme, avocați,

pârât,

susținut de

Consiliul Uniunii Europene, reprezentat de F. Naert și de M. Bauer, în calitate de agenți,

intervenient,

având ca obiect, pe de o parte, o cerere întemeiată pe articolul 263 TFUE prin care se solicită anularea deciziei directorului SATCEN din 5 iulie 2013 privind deschiderea unei proceduri disciplinare împotriva reclamantei, suspendarea reclamantei și respingerea cererii sale de asistență, a deciziei directorului SATCEN din 28 februarie 2014 privind revocarea reclamantei, precum și a deciziei Comisiei de recurs a SATCEN din 26 ianuarie 2015 de confirmare a acestor decizii și, pe de altă parte, o cerere întemeiată pe articolul 268 TFUE prin care se solicită repararea prejudiciului pretins suferit,

TRIBUNALUL (Camera a noua extinsă),

compus din domnii S. Gervasoni, președinte, L. Madise și R. da Silva Passos (raportor), doamna K. Kowalik-Bańczyk și domnul C. Mac Eochaidh, judecători,

* Limba de procedură: engleza.

grefier: doamna S. Spyropoulos, administrator,

având în vedere faza scrisă a procedurii și în urma ședinței din 26 octombrie 2017,

pronunță prezenta

Hotărâre

I. Istoricul cauzei

A. Cu privire la Centrul Satelitar al Uniunii Europene

- 1 Centrul Satelitar al Uniunii Europene (SATCEN) își are originea în Decizia Consiliului de Miniștri al Uniunii Europene Occidentale (denumită în continuare „UEO”) din 27 iunie 1991 de înființare a unui centru de exploatare a datelor satelitare, adoptată în temeiul deciziei consiliului menționat din 10 decembrie 1990 privind cooperarea spațială în cadrul UEO. Potrivit Deciziei Consiliului de Miniștri al UEO din 27 iunie 1991, centrul satelitar al UEO a fost înființat ca organ subsidiar al UEO și nu dispunea de o personalitate juridică distinctă de cea a acesteia din urmă.
- 2 Prin declarația făcută la Marsilia (Franța) la 13 noiembrie 2000, Consiliul de Miniștri al UEO a prezentat Acordul de principiu al Consiliului Uniunii Europene din data de 10 noiembrie 2000 privind înființarea, sub forma unei agenții în cadrul Uniunii Europene, a unui centru satelitar care să încorporeze elementele relevante ale celui creat în cadrul UEO.
- 3 Astfel, prin Acțiunea comună 2001/555/PESC a Consiliului din 20 iulie 2001 (JO 2001, L 200, p. 5, Ediție specială, 18/vol. 1, p. 151), SATCEN a fost înființat și a devenit operațional începând de la 1 ianuarie 2002. Considerentul (4) al acțiunii comune menționate arată că „Centrul Satelitar al Uniunii Europene ar trebui să aibă personalitate juridică, menținând în același timp legături strânse cu Consiliul și ținând seama în mod corespunzător de responsabilitățile politice generale ale Uniunii Europene și ale instituțiilor acesteia”.
- 4 La 30 martie 2010, statele membre ale UEO, prin declarație comună, au luat act de dizolvarea acestei organizații începând de la 30 iunie 2011, în special ca urmare a faptului că „[i]ntrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona marc[a] începutul unei noi etape pentru securitatea și apărarea europene”.
- 5 Ulterior, Consiliul a adoptat Decizia 2014/401/PESC din 26 iunie 2014 privind SATCEN și de abrogare a Acțiunii comune 2001/555 privind înființarea Centrului Satelitar al Uniunii Europene (JO 2014, L 188, p. 73), care constituie în prezent cadrul juridic aplicabil SATCEN.
- 6 Din considerentul (2) și din articolul 5 din această decizie rezultă că SATCEN funcționează drept „capabilitate autonomă” și are personalitatea juridică necesară pentru îndeplinirea funcțiilor și pentru realizarea obiectivelor stabilite.
- 7 Potrivit articolului 2 alineatele (1) și (3) din decizia menționată, atribuțiile principale ale SATCEN constau în susținerea procesului decizional și a acțiunilor Uniunii în cadrul politicii externe și de securitate comună (PESC) și în special în cadrul politicii de securitate și apărare comune (PSAC), inclusiv misiunile și operațiile Uniunii de gestionare a crizelor, furnizând, la cererea Consiliului sau a Înalțului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate, materiale și servicii care rezultă în urma exploatării sistemelor spațiale relevante și a datelor colaterale, inclusiv a imaginilor aeriene și satelitare, precum și a serviciilor conexe.

- 8 Articolul 3 alineatele (1) și (2) din Decizia 2014/401 precizează că Comitetul politic și de securitate (COPS), sub responsabilitatea Consiliului, supraveghează din punct de vedere politic activitățile SATCEN și oferă orientări politice privind prioritățile SATCEN, în timp ce Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate îi dă instrucțiuni operaționale.
- 9 SATCEN este compus din trei divizii operaționale, și anume o divizie de operații, o divizie de dezvoltare a capabilităților și o divizie de tehnologie a informațiilor. Pe de altă parte, SATCEN cuprinde o divizie administrativă și o secție financiară.
- 10 Potrivit articolului 7 alineatul (3) din Decizia 2014/401, directorul SATCEN este reprezentantul legal al acestui organism. În temeiul articolului 7 alineatul (4) și alineatul (6) al doilea paragraf litera (e) din Decizia 2014/401, același director este responsabil, pe de o parte, de recrutarea tuturor celorlalți membri ai personalului SATCEN și, pe de altă parte, de toate problemele care privesc personalul.
- 11 În ceea ce privește personalul SATCEN, acesta este compus, potrivit articolului 8 alineatele (1) și (3) din Decizia 2014/401, din agenți contractuali, numiți de directorul SATCEN, și din experți detașați. Articolul 8 alineatul (5) din această decizie atribuie Consiliului de administrație competența de a elabora, la propunerea directorului, statutul personalului SATCEN care se adoptă de către Consiliu. În temeiul unei dispoziții identice din cadrul Acțiunii comune 2001/555, Consiliul a adoptat Decizia 2009/747/PESC din 14 septembrie 2009 privind Statutul personalului SATCEN (JO 2009, L 276, p. 1, denumit în continuare „Statutul personalului SATCEN”).
- 12 În ceea ce privește litigiile dintre SATCEN și agenții săi referitoare la chestiuni care intră sub incidența Statutului personalului SATCEN, articolul 28 alineatul (5) din Statutul personalului SATCEN prevede următoarele:

„După epuizarea posibilităților primei căi de recurs (recursul administrativ intern), membrii personalului au libertatea de a găsi o soluționare înaintea Comisiei de recurs a [SATCEN].

Compoziția, modul de funcționare și procedurile specifice ale acestui organ sunt prezentate în anexa X.”

- 13 Potrivit articolului 28 alineatul (6) din Statutul personalului SATCEN, se prevăd următoarele:

„Deciziile Comisiei de recurs sunt obligatorii pentru ambele părți. Niciun recurs nu va fi posibil pentru acestea. Comisia de recurs poate:

- (a) anula sau confirma deciziile reclamate;
- (b) ordona [SATCEN] să repare orice pagubă materială suferită de membrul personalului începând cu ziua în care decizia anulată a început să producă efecte;
- (c) să decidă că [SATCEN] trebuie să ramburseze, în limitele care vor fi fixate de comisia de recurs, cheltuielile justificate efectuate de solicitant [...]

- 14 Punctul 1 din anexa X la Statutul personalului SATCEN prevede:

„Comisia de recurs are autoritatea de a soluționa litigiile rezultate în urma încălcării prezentului statut sau a contractelor prevăzute la articolul 7 din Statutul personalului. În acest scop, comisia are competență judiciară în ceea ce privește recursurile intentate de membrii personalului în funcție sau de foștii membri ai personalului sau de către reprezentanții sau urmașii acestora împotriva unei decizii a directorului.”

- 15 Punctul 4 litera (b) din anexa X la Statutul personalului SATCEN prevede de asemenea că reclamantul în fața Comisiei de recurs a SATCEN (denumită în continuare „Comisia de recurs”) „dispune de o perioadă de 20 de zile din momentul notificării deciziei reclamate [...] pentru a înainta o solicitare scrisă de retragere a unei astfel de decizii sau de modificare a acesteia de către Comisia de recurs; s]olicitarea se adresează șefului administrației și al personalului [SATCEN], care confirmă primirea acesteia și inițiază procedura de convocare a Comisiei de recurs”.
- 16 În sfârșit, în ceea ce privește compunerea Comisiei de recurs a SATCEN, din cuprinsul punctului 2 literele (a), (b) și (e) din anexa X la Statutul personalului SATCEN rezultă că aceasta se compune dintr-un președinte și doi membri, numiți de Consiliul de administrație al SATCEN pentru o perioadă de doi ani din afara personalului SATCEN, și că beneficiile președintelui și ale membrilor Comisiei de recurs se stabilesc de către Consiliul de administrație al SATCEN.

B. Situația de fapt și deciziile atacate

- 17 Reclamanta KF a fost recrutată de SATCEN ca agent contractual începând de la 1 august 2009, pentru o perioadă de trei ani, în vederea ocupării funcției de șef al diviziei administrative. La finalul perioadei sale de probă, la 31 ianuarie 2010, reclamanta a fost confirmată în funcție de directorul SATCEN, care a arătat în această privință că reclamanta „lucr[a] cu tact și diplomație, făcând totodată uz de fermitate în comunicarea deciziilor sale”.
- 18 În cadrul evaluării anuale aferente anului 2010, la 28 martie 2011, reclamanta a făcut obiectul unui raport de evaluare întocmit de directorul adjunct al SATCEN, potrivit căruia s-a apreciat că performanța sa globală este insuficientă și i s-a acordat nota cea mai mică. Directorul adjunct a considerat în special că, „ținând seama de evantaiul larg al materiei administrative, [era] absolut esențial ca [KF] [...] să aibă încredere în personalul său pentru a conduce activitatea pentru care acesta [era] pe deplin competent” și că trebuia „să țină seama în special de relațiile umane în principal într-un context multinațional foarte sensibil, pentru a evita tensiuni inutile între persoane”. Reclamanta a contestat aceste concluzii și modul în care s-a desfășurat evaluarea.
- 19 La 27 martie 2012, în cadrul evaluării anuale aferente anului 2011, directorul adjunct al SATCEN a reținut o evoluție pozitivă a reclamantei în raport cu anul precedent și a considerat că performanța sa globală era bună, ținând seama de eforturile pe care le-a făcut. El a precizat de asemenea că aceste eforturi „pentru a conduce mai bine echipa administrativă trebui[au] continuate în mod semnificativ” și că „[m]odul său de a conduce gener[a] încă, în mod recurent, plângeri generale percepute, în anumite cazuri, ca o presiune profesională permanentă”. În ceea ce privește partea din raportul de evaluare dedicată comportamentului adecvat și relațiilor umane, directorul adjunct a reținut că reclamanta trebuia să depună eforturi reale pentru conducerea echipei sale, evitând o presiune nejustificată și având mai multă încredere în colegii săi. De asemenea, reclamanta a comunicat observațiile sale cu privire la acest raport de evaluare, arătând că relațiile umane în cadrul diviziei sale erau, în opinia sa, la un nivel foarte bun, în timp ce comunicarea cu ceilalți șefi de divizie era adesea „mai încordată, bazată pe neînțelegeri, uneori exagerată prin e-mailuri ambigue, care conduceau la suspiciuni și la acuzații și care otrăveau astfel relațiile”.
- 20 La 24 mai 2012, contractul reclamantei a fost prelungit pentru o durată de patru ani, până la 31 iulie 2016.
- 21 În cadrul evaluării anuale aferente anului 2012, directorul SATCEN, prin nota internă din 17 octombrie 2012, l-a însărcinat pe directorul adjunct cu strângerea de informații de la personal privind comportamentul adecvat și relațiile umane în cadrul SATCEN. În această notă internă, directorul SATCEN a specificat că trebuia să se acorde o atenție specială situației agenților care aveau

responsabilități de conducere, în special șefii de divizie, identificându-se, dacă era cazul, potențiale situații de presiune psihologică sau de hărțuire care puteau conduce, printre subordonații lor, la anxietate, la o pierdere a stimei de sine, la o pierdere a motivației și chiar la plânsete.

- 22 La 14 noiembrie 2012, 12 agenți ai SATCEN au adresat directorului și directorului adjunct o plângere având ca obiect denunțarea „situației dificile cu care se confrunt[au] de mai mult de trei ani pentru a-[și] îndeplini activitatea profesională în mod normal”, precizând că această situație „rezult[a] din comportamentul și din conduita șefului diviziei administrative, [KF]”.
- 23 La începutul anului 2013, directorul adjunct al SATCEN a dat curs notei interne sus-menționate din 17 octombrie 2012 privind comportamentul adecvat și relațiile umane, trimițând către 40 de agenți ai SATCEN, care făceau parte din mai multe divizii, un chestionar prin care le solicita, prin intermediul unor întrebări cu variante multiple de răspuns, să evalueze relațiile umane cu șeful lor de divizie. Prin nota internă din 7 martie 2013, directorul adjunct al SATCEN l-a informat pe directorul SATCEN că, ținând seama de răspunsurile la acest chestionar, „e[ra] clar că exist[a] o problemă reală în privința relațiilor umane cu șeful diviziei administrative, [KF], având în vedere răspunsurile negative generale ale personalului diviziei administrative”.
- 24 Prin nota internă din data de 8 martie 2013, directorul SATCEN a solicitat directorului adjunct al SATCEN, în temeiul articolului 27 din Statutul personalului SATCEN, să inițieze o anchetă administrativă împotriva reclamantei.
- 25 Ancheta administrativă a constat în trimiterea, la 12 iunie 2013, a unui chestionar cu variante multiple de răspuns către 24 de agenți ai SATCEN, prin care se urmărea să se determine dacă ei s-au confruntat sau nu cu anumite tipuri de comportamente din partea reclamantei (indicând numele său) și dacă au constatat anumite consecințe asupra lor înșiși sau asupra altor agenți care să rezulte din comportamentele în discuție. De asemenea, chestionarele invitau agenții să depună orice mărturie sau să aducă orice element de probă pentru confirmarea răspunsurilor acestora. Agenții trebuiau să răspundă înaintea datei de 20 iunie 2013 și, din 24 de persoane interogate, 6 nu au răspuns.
- 26 Între timp, drept răspuns la evaluarea sa anuală aferentă anului 2012, potrivit căreia performanța sa globală a fost din nou considerată insuficientă, reclamanta, prin scrisoarea din 20 martie 2013, pe de o parte, a contestat evaluarea menționată și, pe de altă parte, a solicitat directorului SATCEN să ia măsurile necesare pentru a pune capăt situației de hărțuire în privința sa.
- 27 La 2 iulie 2013, directorul adjunct al SATCEN și-a finalizat ancheta, concluzionând că faptele reproșate reclamantei erau dovedite. Potrivit raportului de anchetă, reclamanta a avut un comportament „intenționat, repetitiv, durabil sau sistematic [...] [prin care a urmărit] să discrediteze sau să denigreze persoanele în cauză”, „aceste comportamente atribuite lui [KF] [fiind] confirmate și, având în vedere natura, frecvența și efectul lor asupra anumitor membri ai personalului, caracteriz[ând] o hărțuire morală”.
- 28 Prin e-mailul directorului SATCEN din 3 iulie 2013, la care era atașat raportul de anchetă, reclamanta a fost informată cu privire la concluziile raportului de anchetă administrativă. Prin același e-mail, directorul SATCEN a convocat-o pe reclamantă la o întrevedere la 5 iulie 2013, în vederea continuării procedurii, astfel cum este prevăzută la articolul 2 din anexa IX la Statutul personalului SATCEN.
- 29 Prin decizia din 5 iulie 2013, directorul SATCEN a luat act de faptul că, la finalul anchetei sale, directorul adjunct al SATCEN a ajuns la concluzia că comportamentele reproșate reclamantei erau confirmate și constituiau hărțuire morală, ținând seama de natura, de frecvența și de efectul lor asupra anumitor agenți ai SATCEN. Pe baza acestor motive și după ascultarea reclamantei în aceeași zi, el a decis, pe de o parte, deschiderea unei proceduri disciplinare împotriva reclamantei înaintea Comisiei

de disciplină (denumită în continuare „decizia de deschidere a unei proceduri disciplinare”) și, pe de altă parte, suspendarea din funcție a acesteia cu menținerea remunerației (denumită în continuare „decizia de suspendare”).

- 30 La 23 august 2013, directorul SATCEN a decis componența Comisiei de disciplină și a informat-o pe reclamantă cu privire la aceasta.
- 31 La 28 august 2013, reclamanta l-a sesizat pe directorul SATCEN cu o reclamație administrativă împotriva deciziilor de deschidere a unei proceduri disciplinare și de suspendare din 5 iulie 2013 împotriva deciziei privind componența Comisiei de disciplină din 23 august 2013, precum și împotriva deciziei prin care directorul SATCEN ar fi respins în mod implicit cererea sa de asistență pentru o pretinsă hărțuire morală.
- 32 La 11 septembrie 2013, s-a stabilit în mod definitiv componența Comisiei de disciplină, constatându-se că reclamanta nu a contestat niciun membru individual desemnat inițial.
- 33 Prin scrisoarea din 4 octombrie 2013, directorul SATCEN a respins reclamația administrativă formulată de reclamantă la 28 august 2013. El a considerat că deciziile de deschidere a unei proceduri disciplinare și de suspendare erau justificate de informațiile conținute în raportul de anchetă administrativă. În ceea ce privește cererea de asistență pentru o pretinsă hărțuire morală, directorul SATCEN a considerat că, la finalul unei anchete preliminare desfășurate drept răspuns la această cerere, niciun comportament imputabil unor agenți ai SATCEN nu putea constitui o hărțuire împotriva reclamantei.
- 34 La 25 octombrie 2013, directorul SATCEN a sesizat Comisia de disciplină cu un raport pe care i l-a transmis și reclamantei, în conformitate cu articolul 10 din anexa IX la Statutul personalului SATCEN.
- 35 La 1 noiembrie 2013, reclamanta a transmis o scrisoare președintelui Comisiei de disciplină, solicitându-i acordarea unui termen de cel puțin 45 de zile pentru a-și pregăti apărarea. Ea a solicitat de asemenea copia tuturor documentelor utilizate în ancheta administrativă, convocarea în fața Comisiei de disciplină a celor 12 agenți care semnaseră plângerea împotriva ei la 14 noiembrie 2012 și a celor 18 agenți care completaseră chestionarul cu variante multiple de răspuns în cadrul anchetei administrative și, în sfârșit, comunicarea identității celor 6 agenți care refuzaseră să răspundă la acest chestionar.
- 36 Prin scrisoarea din 21 noiembrie 2013, șeful administrației SATCEN a refuzat ca reclamanta să aibă acces la e-mailurile sale și la alte documente din calculatorul său, precum și la telefonul său mobil profesional.
- 37 Prin scrisoarea din 28 noiembrie 2013, președintele Comisiei de disciplină a informat-o pe reclamantă cu privire la organizarea unei audieri în fața Comisiei de disciplină la data de 13 sau de 14 ianuarie 2014. Prin același e-mail, i-a solicitat să transmită observațiile sale scrise Comisiei de disciplină cu cel puțin o săptămână înaintea organizării audierii. Reclamanta a comunicat observațiile sale scrise la 21 decembrie 2013.
- 38 La 2 decembrie 2013, reclamanta a introdus recurs în fața Comisiei de recurs, pe de o parte, împotriva deciziei directorului SATCEN din 4 octombrie 2013 de respingere a reclamației sale împotriva deciziilor de suspendare, de deschidere a unei proceduri disciplinare și de respingere a cererii de asistență și, pe de altă parte, împotriva deciziei din 21 noiembrie 2013 menționate la punctul 36 de mai sus.
- 39 Prin scrisoarea din 9 decembrie 2013, reclamanta a solicitat președintelui Comisiei de disciplină amânarea audierii. De asemenea, a indicat numele a 13 martori a căror convocare o solicita.

- 40 Prin scrisoarea din 16 decembrie 2013, președintele Comisiei de disciplină a menținut data audierii la 13 sau la 14 ianuarie 2014 și a informat-o pe reclamantă cu privire la decizia sa de a audia doi dintre martorii pe care îi solicita.
- 41 Prin e-mailul din 17 decembrie 2013, reclamanta a solicitat recuzarea președintelui Comisiei de disciplină din funcția sa de membru al comisiei menționate, având în vedere implicarea sa în procedura în privința sa. De asemenea, a reiterat cererea sa de audiere a martorilor și a subliniat că nu a beneficiat de nicio explicație cu privire la criteriile luate în considerare pentru respingerea acestei cereri.
- 42 În aceeași zi, reclamanta a adresat directorului SATCEN o reclamație împotriva deciziei Comisiei de disciplină din 16 decembrie 2013 amintită la punctul 40 de mai sus.
- 43 În urma audierii care a avut loc la 13 ianuarie 2014, Comisia de disciplină a emis un aviz motivat la 4 februarie 2014, potrivit căruia, pe de o parte, a considerat în unanimitate că reclamanta nu își respectase obligațiile profesionale și, pe de altă parte, a recomandat ca aceasta să fie retrogradată cu cel puțin două grade, pentru a nu mai ocupa un post cu responsabilități manageriale.
- 44 După ascultarea reclamantei la 25 februarie 2014, directorul SATCEN, la 28 februarie 2014, a revocat-o pe aceasta pentru motive disciplinare (denumită în continuare „decizia de revocare”), decizia începând să producă efecte în termen de o lună de la această dată. În această decizie, directorul SATCEN a considerat următoarele:

„Ținând seama de gravitatea abaterii dumneavoastră astfel cum reiese din raportul directorului în atenția Comisiei de disciplină, confirmată de avizul motivat al Comisiei de disciplină, de imposibilitatea de a vă reclasa la nivelul și la responsabilitatea propuse în avizul Comisiei de disciplină și de refuzul dumneavoastră de a recunoaște că comportamentul dumneavoastră era necorespunzător, am decis, în conformitate cu articolul 7 din anexa IX [la Statutul personalului SATCEN] să vă aplicăm următoarea sancțiune:

- revocarea, care determină încetarea contractului dumneavoastră cu SATCEN.

Contractul [dumneavoastră] va lua sfârșit, în temeiul articolului 7 alineatul (3) litera (a) punctul (vii) din [Statutul personalului SATCEN], în termen de o lună de la notificarea acestei decizii.”

- 45 Decizia de revocare a făcut obiectul unei reclamații administrative din partea reclamantei la 17 aprilie 2014, respinsă prin decizia directorului SATCEN din 4 iunie 2014. La 12 iunie 2014, reclamanta a contestat decizia de revocare în fața Comisiei de recurs.
- 46 Prin decizia din 26 ianuarie 2015 (denumită în continuare „decizia Comisiei de recurs”), notificată reclamantei la 23 martie 2015, Comisia de recurs a respins concluziile reclamantei prin care se solicita anularea deciziei de deschidere a unei proceduri disciplinare și a deciziei de suspendare. Pe de altă parte, după ce a respins toate motivele invocate de reclamantă împotriva deciziei de revocare, Comisia de recurs a anulat în parte decizia menționată, numai în măsura în care data de la care produce efecte fusese stabilită la 31 martie, iar nu la 4 aprilie 2014.

II. Procedura și concluziile părților

- 47 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 28 mai 2015, reclamanta a introdus prezenta acțiune.
- 48 Prin act separat depus la 4 iunie 2015, reclamanta a solicitat să beneficieze de anonim, care i-a fost acordat prin Decizia Tribunalului din 29 iulie 2015.

- 49 Prin Decizia din 13 ianuarie 2016, adoptată în temeiul articolului 69 litera (d) din Regulamentul de procedură și după ce a permis părților să își prezinte observațiile, Tribunalul a suspendat prezenta cauză până la decizia prin care se finalizează judecata în cauza C-455/14 P, H/Consiliul și Comisia. După pronunțarea Hotărârii din 19 iulie 2016, H/Consiliul și Comisia (C-455/14 P, EU:C:2016:569), procedura s-a reluat.
- 50 Prin actul depus la grefa Tribunalului la 21 aprilie 2016, Consiliul a formulat o cerere de intervenție în prezenta procedură în susținerea concluziilor SATCEN.
- 51 În urma plecării judecătorului raportor desemnat inițial, prezenta cauză a fost încredințată unui nou judecător raportor, repartizat Camerei a noua, la care aceasta a fost atribuită în consecință.
- 52 Prin ordonanța din 27 octombrie 2016, președintele Camerei a noua a Tribunalului a admis intervenția Consiliului.
- 53 La 17 iulie 2017, Tribunalul a trimis cauza Camerei a noua extinse.
- 54 Reclamanta solicită Tribunalului:
- anularea deciziei de respingere a cererii sale de asistență, a deciziei de deschidere a unei proceduri disciplinare, a deciziei de suspendare, a deciziei de revocare și a deciziei Comisiei de recurs (denumite în continuare, împreună, „deciziile atacate”);
  - dacă este cazul, anularea, pe de o parte, a deciziei directorului SATCEN din 4 octombrie 2013 de respingere a reclamației sale împotriva deciziei de respingere a cererii sale de asistență, a deciziei de deschidere a unei proceduri disciplinare și a deciziei de suspendare, precum și, pe de altă parte, a deciziei directorului SATCEN din 4 iunie 2014 de respingere a reclamației sale împotriva deciziei de revocare;
  - obligarea SATCEN la plata unei sume corespunzătoare salariilor nepercepute pentru prejudiciul material și a sumei de 500 000 de euro pentru prejudiciul moral suferit;
  - obligarea SATCEN la plata cheltuielilor de judecată, majorate cu dobânzi calculate la rata de 8 %.
- 55 SATCEN solicită Tribunalului:
- respingerea acțiunii în anulare și a acțiunii în despăgubire introduse de reclamantă, „având în vedere necompetența Tribunalului UE de a le judeca”;
  - cu titlu subsidiar, respingerea acțiunii ca fiind în parte inadmisibilă și în parte nefondată;
  - obligarea reclamantei la plata cheltuielilor de judecată.
- 56 În ședință, Consiliul a susținut în esență primul capăt al concluziilor SATCEN.

III. În drept

- 57 Prezenta acțiune este compusă dintr-o cerere de anulare și dintr-o cerere de despăgubire.
- 58 Fără să ridice formal o excepție în sensul articolului 130 alineatul (1) din Regulamentul de procedură, SATCEN invocă, pe de o parte, necompetența Tribunalului și, pe de altă parte, în esență, inadmisibilitatea acțiunii.

A. Cu privire la competența Tribunalului

- 59 În cererea sa introductivă, reclamanta susține că Tribunalul este competent să se pronunțe cu privire la acțiunea sa, subliniind că, deși, desigur, SATCEN a fost înființat printr-o acțiune comună a Consiliului, contenciosul referitor la acest organism nu intră sub incidența excluderii competenței instanțelor Uniunii în materie de dispoziții referitoare la PESC, prevăzută la articolul 24 alineatul (1) TUE și la articolul 275 TFUE.
- 60 În acest sens, reclamanta arată mai întâi că deciziile atacate sunt pur administrative sau disciplinare și privesc administrarea personalului. Prin urmare, astfel de decizii s-ar distinge clar de măsurile politice sau strategice luate în cadrul PESC, acestea din urmă fiind singurele vizate de excluderea competenței instanțelor Uniunii.
- 61 În continuare, reclamanta menționează că, potrivit jurisprudenței Curții, instituțiile, organele, oficiile și agențiile Uniunii care acționează în cadrul PESC trebuie să respecte principiile constituționale și drepturile fundamentale, a căror respectare este asigurată de Curtea de Justiție a Uniunii Europene. Întrucât prezentul litigiu privește drepturile fundamentale ale reclamantei, instanțele Uniunii ar fi competente.
- 62 În acest scop, competența Curții de Justiție a Uniunii Europene în temeiul articolului 275 al doilea paragraf TFUE de a controla legalitatea deciziilor care prevăd măsuri restrictive ar trebui să fie interpretată în sensul că privește orice decizie în care este invocată o încălcare a drepturilor fundamentale ale unei persoane fizice și, prin urmare, că se aplică situației reclamantei.
- 63 În sfârșit, reclamanta subliniază că nu îi era deschisă nicio cale de drept în fața unei instanțe naționale și că, întrucât tratatele au instituit un sistem complet de căi de atac și de proceduri, nu se poate accepta ca decizii precum cele în discuție în prezenta cauză să nu intre sub incidența niciunui control jurisdicțional.
- 64 În această privință, reclamanta arată în esență că posibilitatea de a sesiza Comisia de recurs competentă să examineze pretențiile sale, în temeiul Statutului personalului SATCEN, nu poate fi asimilată unei căi de atac jurisdicționale, în sensul dispozițiilor pertinente ale Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, și ale Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”).
- 65 SATCEN susține, la rândul său, că Curtea de Justiție a Uniunii Europene, în calitate de instituție a Uniunii, trebuie să respecte principiul atribuirii. Astfel, în măsura în care nicio dispoziție a tratatelor nu conferă Tribunalului competența de a se pronunța cu privire la litigiile dintre SATCEN și agenții săi, Tribunalul ar trebui să își decline competența, în caz contrar încălcând principiul atribuirii prin extinderea competențelor sale dincolo de cele prevăzute de tratate.
- 66 În susținerea argumentației sale, SATCEN subliniază că, în conformitate cu articolul 263 al cincilea paragraf TFUE, o instituție a Uniunii are posibilitatea, atunci când înființează un organ, un oficiu sau o agenție, să încredințeze controlul legalității actelor adoptate de organul, de oficiul sau de agenția menționată unei alte instanțe decât instanța Uniunii.
- 67 În consecință, această dispoziție de drept primar ar permite Consiliului să prevadă, la articolul 28 alineatul (6) din Statutul personalului SATCEN, competența Comisiei de recurs de a se pronunța cu privire la litigiile dintre SATCEN și membrii personalului său.
- 68 Astfel, Comisia de recurs ar constitui o instanță specială, a cărei competență exclusivă, autorizată de articolul 263 al cincilea paragraf TFUE, ar exclude competența instanțelor Uniunii de a se pronunța cu privire la prezentul litigiu.

- 69 Excluderea competenței Curții de Justiție a Uniunii Europene de a se pronunța cu privire la litigiile dintre SATCEN și agenții săi ar fi confirmată de Decizia reprezentanților guvernelor statelor membre ale Uniunii reuniți în cadrul Consiliului din 15 octombrie 2001 privind privilegiile și imunitățile acordate Institutului pentru Studii de Securitate și SATCEN, precum și organelor și membrilor personalului lor, al cărui articol 6 prevede că membrii personalului SATCEN beneficiază de imunitate de jurisdicție în ceea ce privește actele adoptate în cadrul funcției lor.
- 70 Această decizie ar reprezenta voința expresă a statelor membre de a scoate litigiile referitoare la exercitarea atribuțiilor de către agenții SATCEN atât de sub competența instanțelor naționale, cât și de sub cea a instanțelor Uniunii. SATCEN subliniază că, spre deosebire de Protocolul nr. 7 privind privilegiile și imunitățile Uniunii (JO 2010, C 83, p. 266), care prevede imunitatea de jurisdicție a funcționarilor și a agenților Uniunii supunând totodată competenței Curții litigiile dintre aceștia, pe de o parte, și instituțiile Uniunii, pe de altă parte, decizia menționată la punctul 69 de mai sus nu prevede o asemenea competență a Curții de Justiție a Uniunii Europene în ceea ce privește SATCEN.
- 71 SATCEN adaugă, sprijinindu-se pe Hotărârea din 12 noiembrie 2015, *Elitaliana/Eulex Kosovo* (C-439/13 P, EU:C:2015:753), că deciziile adoptate în domeniul PESC, dar legate de cheltuieli administrative, intră în competența Curții de Justiție a Uniunii Europene numai în prezența deciziilor care privesc bugetul Uniunii. Astfel, întrucât în speță deciziile atacate nu vizează bugetul Uniunii, ci contribuțiile statelor membre, cu excepția Danemarcei, competența Tribunalului ar trebui să fie exclusă.
- 72 În plus, în duplică, SATCEN arată că instanțele Uniunii sunt în principiu necompetente să controleze actele adoptate de instituțiile, de organele, de oficiile sau de agențiile Uniunii din cadrul PESC. Acest lucru ar fi valabil doar în cazul în care decizia de înființare a unui organ, a unui oficiu sau a unei agenții care acționează în domeniul PESC sau statutul personalului său prevede în mod expres competența Curții de Justiție a Uniunii Europene pentru litigiile dintre organul, oficiul sau agenția menționată, pe de o parte, și agenții săi, pe de altă parte.
- 73 Or, în contextul SATCEN, nici actul prin care acesta a fost înființat, nici statutul personalului său nu ar atribui Curții de Justiție a Uniunii Europene competența de a controla legalitatea actelor adoptate împotriva agenților săi.
- 74 În replică, reclamanta apreciază că argumentația SATCEN este repusă în discuție de Hotărârea din 19 iulie 2016, *H/Consiliul și Comisia* (C-455/14 P, EU:C:2016:569).
- 75 Potrivit reclamantei, în această hotărâre, Curtea a statuat că necompetența Tribunalului în temeiul articolului 24 TUE și al articolului 275 TFUE nu se poate extinde la deciziile luate în materie de conflicte de muncă. Prin urmare, actele de administrare a personalului, chiar dacă sunt adoptate în contextul PESC, nu ar ieși de sub competența instanțelor Uniunii.
- 76 Reclamanta adaugă, sprijinindu-se pe punctul 55 din Hotărârea din 19 iulie 2016, *H/Consiliul și Comisia* (C-455/14 P, EU:C:2016:569), că necompetența instanțelor Uniunii în speță ar determina, cu încălcarea principiului egalității de tratament, o diferență de tratament între agenții SATCEN și agenții altor organisme din domeniul PESC, precum Agenția Europeană de Apărare și Serviciul European de Acțiune Externă (SEAE). Ea arată astfel că agenții din cadrul acestor organisme au posibilitatea de a sesiza Curtea.
- 77 SATCEN susține dimpotrivă că din Hotărârea din 19 iulie 2016, *H/Consiliul și Comisia* (C-455/14 P, EU:C:2016:569), rezultă că, în lipsa unei competențe exprese a instanțelor Uniunii astfel cum a fost evocată la punctul 72 de mai sus, Curtea de Justiție a Uniunii Europene este competentă, în materie de PESC, numai cu privire la controlul legalității actelor de administrare a personalului referitoare la

agenți detașați de statele membre, pentru a evita orice încălcare a egalității în raport cu experții detașați de instituțiile Uniunii, în privința cărora Curtea de Justiție a Uniunii Europene ar rămâne competentă în temeiul Statutului funcționarilor Uniunii Europene (denumit în continuare „statutul”).

- 78 În consecință, soluția din Hotărârea din 19 iulie 2016, H/Consiliul și Comisia (C-455/14 P, EU:C:2016:569), nu poate fi transpusă la situația reclamantei, care este agent contractual al SATCEN, iar nu expert național detașat de un stat membru sau de o instituție a Uniunii.
- 79 SATCEN adaugă că, în orice caz, Curtea de Justiție a Uniunii Europene nu ar fi fost competentă nici cu privire la un expert național detașat la SATCEN, întrucât o asemenea competență nu este prevăzută de decizia consiliului său de administrație referitoare la experții naționali detașați din 18 iulie 2007.
- 80 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, potrivit articolului 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și articolului 275 primul paragraf TFUE, instanțele Uniunii nu sunt, în principiu, competente în ceea ce privește dispozițiile referitoare la PESC și nici în ceea ce privește actele adoptate în temeiul acestora (a se vedea Hotărârea din 19 iulie 2016, H/Consiliul și Comisia, C-455/14 P, EU:C:2016:569, punctul 39 și jurisprudența citată).
- 81 În această privință, PESC este definită la articolul 24 alineatul (1) primul paragraf TUE ca incluzând toate domeniile politicii externe, precum și toate chestiunile referitoare la securitatea Uniunii, inclusiv la definirea treptată a unei politici de apărare comune care poate conduce la o apărare comună.
- 82 În speță, deciziile atacate au fost adoptate de directorul și de Comisia de recurs ai SATCEN, organism reglementat prin Decizia 2014/401, adoptată în special în temeiul articolului 28 TUE privind acțiunile operaționale ale Uniunii, care face parte din capitolul 2 titlul V din Tratatul privind Uniunea Europeană, referitor la PESC. În această privință, astfel cum reiese din considerentul (2) al respectivei decizii și din articolul 2 din aceasta, misiunea SATCEN constă în esență în a furniza statelor membre și instituțiilor Uniunii materiale și servicii în urma exploatarea sistemelor de observație spațială și aeriană, în vederea susținerii procesului decizional și a acțiunilor Uniunii în cadrul PESC.
- 83 Cu toate acestea, împrejurarea că deciziile atacate se înscriu în cadrul funcționării unui organism care acționează în domeniul PESC nu poate, prin ea însăși, să implice că instanțele Uniunii ar fi necompetente să se pronunțe cu privire la prezentul litigiu (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 iulie 2016, H/Consiliul și Comisia, C-455/14 P, EU:C:2016:569, punctul 43 și jurisprudența citată).
- 84 Astfel, articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și articolul 275 primul paragraf TFUE introduc o derogare de la regula competenței generale pe care articolul 19 TUE o conferă Curții de Justiție a Uniunii Europene pentru a asigura respectarea dreptului în interpretarea tratatelor și trebuie, prin urmare, să fie interpretate restrictiv (a se vedea Hotărârea din 19 iulie 2016, H/Consiliul și Comisia, C-455/14 P, EU:C:2016:569, punctul 40 și jurisprudența citată).
- 85 De asemenea, deși articolul 47 din cartă nu poate crea o competență pentru Curtea de Justiție a Uniunii Europene atunci când tratatele o exclud, principiul protecției jurisdicționale efective implică totuși ca excluderea competenței instanțelor Uniunii în domeniul PESC să fie interpretată în mod restrictiv (Hotărârea din 28 martie 2017, Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, punctul 74).
- 86 Pe de altă parte, astfel cum rezultă atât din articolul 2 TUE, care se regăsește în dispozițiile comune ale acestui tratat, cât și din articolul 21 TUE, privind acțiunea externă a Uniunii, la care face trimitere articolul 23 TUE, referitor la PESC, Uniunea se întemeiază, printre altele, pe valorile privind egalitatea și statul de drept. Or, existența însăși a unui control jurisdicțional efectiv destinat să asigure respectarea dispozițiilor dreptului Uniunii este inerentă existenței unui asemenea stat de drept (a se vedea Hotărârea din 19 iulie 2016, H/Consiliul și Comisia, C-455/14 P, EU:C:2016:569, punctul 41 și jurisprudența citată).

- 87 În speță, potrivit contractului său de muncă, reclamanta a fost recrutată pentru a ocupa funcția de șef al diviziei administrative a SATCEN.
- 88 Prin prezenta acțiune, ea urmărește, mai întâi, să obțină anularea deciziilor de suspendare, de deschidere a unei proceduri disciplinare și de revocare, prin care directorul SATCEN a suspendat-o din funcție, a inițiat o procedură disciplinară în privința sa și, respectiv, a pus capăt contractului său pentru motive disciplinare. În continuare, reclamanta solicită anularea deciziei Comisiei de recurs, care a confirmat în esență cele trei decizii citate anterior. În plus, reclamanta solicită Tribunalului anularea deciziei prin care directorul SATCEN ar fi respins implicit cererea sa de asistență, formulată ca urmare a unei preținse hărțuiri morale în privința sa. În sfârșit, reclamanta solicită despăgubiri pentru prejudiciile material și moral pe care le-ar fi suferit în urma adoptării deciziilor atacate.
- 89 Deciziile de suspendare și de deschidere a unei proceduri disciplinare au urmat unei anchete administrative consecutive unei plângeri a 12 agenți ai SATCEN prin care se denunța climatul deleter din cadrul diviziei administrative și al secției financiare, imputabil, potrivit autorilor plângerii, reclamantei și faptului că aceasta din urmă intra zilnic în conflict cu colegii săi criticându-i în mod constant, astfel încât unii dintre ei ar fi fost victimele unei hărțuiri morale din partea sa. În cadrul anchetei și ulterior al procedurii în fața Comisiei de disciplină, mai mulți agenți care făceau parte din divizia administrativă și din secția financiară ale SATCEN au prezentat astfel răspunsuri la un chestionar și mărturii pentru a confirma aceste critici. În același sens, superiorii ierarhici ai reclamantei, în rapoartele de evaluare a acesteia din urmă aferente anilor 2010-2012, au pus în discuție aptitudinile sale manageriale și administrarea de către aceasta a relațiilor umane la locul de muncă, care erau în mod regulat sursă de conflicte.
- 90 În ceea ce privește decizia de revocare a reclamantei, aceasta a fost motivată, după cum reiese din avizul Comisiei de disciplină, la care face trimitere această decizie, de reproșul făcut reclamantei de a fi avut în esență, în mod repetat, comportamente neadecvate, printre care țipete, comentarii denigratoare și vexatorii, precum și remarci intimidante față de alți agenți ai diviziei administrative și ai secției financiare ale SATCEN.
- 91 Rezultă că deciziile sus-menționate de suspendare, de deschidere a unei proceduri disciplinare și de revocare constituie acte de pură administrare a personalului care, din perspectiva motivelor și a obiectivelor lor, precum și a contextului adoptării lor, nu aveau ca obiect să contribuie la desfășurarea, la definirea sau la punerea în aplicare a PESC în sensul articolului 24 alineatul (2) TUE și nici, mai precis, să răspundă misiunilor SATCEN în cadrul PESC, amintite la punctele 7 și 82 de mai sus. Aceeași concluzie trebuie aplicată deciziei Comisiei de recurs care a adoptat o decizie obligatorie din punct de vedere juridic care confirmă în esență cele trei decizii citate anterior, în conformitate cu prerogativele pe care i le conferă Statutul personalului SATCEN (a se vedea punctele 13 și 14 de mai sus).
- 92 Acest lucru este valabil și în ceea ce privește decizia implicită de respingere a cererii de asistență. Astfel, această cerere de asistență se înscrie în contextul procedurii disciplinare îndreptate împotriva reclamantei, din moment ce aceasta a arătat în esență în cuprinsul cererii respective că acuzațiile care aveau ca obiect comportamentul său se încadrau într-o situație de hărțuire morală în privința sa, motiv pentru care a solicitat asistență din partea SATCEN.
- 93 În plus, pe de o parte, este necesar să se constate că Statutul personalului SATCEN prevede, în capitolul VII și în anexa IX, un regim disciplinar asemănător celui prevăzut în titlul VI din statut și în anexa IX la acesta, în ceea ce privește atât ancheta administrativă și procedura în fața Comisiei de disciplină, cât și categoriile de sancțiuni și elementele care trebuie luate în considerare pentru determinarea sancțiunii adecvate. De asemenea, secțiunea 6 din anexa IX la Statutul personalului SATCEN prevede, în termeni sensibil identici cu cei din secțiunea 6 din anexa IX la statut, posibilitatea de a suspenda un membru al personalului care face obiectul unei acuzații de abatere gravă.

- 94 Pe de altă parte, articolul 28 alineatele (1)-(3) din Statutul personalului SATCEN prevede o procedură de reclamație administrativă în fața directorului SATCEN, cu privire la care trebuie recunoscut că urmărește un obiectiv comparabil procedurii precontencioase instituite prin articolul 90 din statut, și anume de a permite părților în cauză să soluționeze amiabil diferendul lor.
- 95 Prin urmare, este necesar să se considere că prezentul litigiu se aseamănă cu litigiile dintre o instituție, un organ, un oficiu sau o agenție a Uniunii care nu țin de PESC și unul dintre funcționarii sau agenții săi, care pot fi supuse instanțelor Uniunii în temeiul articolului 270 TFUE, care prevede competența Curții de Justiție a Uniunii Europene de a se pronunța asupra oricărui litigiu dintre Uniune și agenții acesteia (a se vedea prin analogie Hotărârea din 6 martie 2001, *Dunnett și alții/BEL*, T-192/99, EU:T:2001:72, punctul 54).
- 96 Or, nu se poate considera că derogarea de la competența Curții de Justiție a Uniunii Europene prevăzută la articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf ultima teză TUE și la articolul 275 primul paragraf TFUE, care trebuie interpretată în mod restrictiv, se extinde până la a exclude competența instanței Uniunii de a controla legalitatea unor acte precum cele în discuție în prezenta cauză, care aparțin unui organism al Uniunii, în condițiile în care instanța Uniunii este competentă să controleze legalitatea unor acte identice în ceea ce privește conținutul lor, obiectivele pe care le urmăresc, procedura care conduce la adoptarea lor și contextul acestei adoptări, în cazul în care astfel de acte privesc o instituție, un organ, un oficiu sau o agenție a Uniunii care nu are legătură cu PESC (a se vedea prin analogie Hotărârea din 19 iulie 2016, *H/Consiliul și Comisia*, C-455/14 P, EU:C:2016:569, punctul 55).
- 97 Orice altă interpretare ar echivala cu excluderea agentului unui organism al Uniunii care ține de PESC de la sistemul de protecție jurisdicțională oferit agenților Uniunii, cu încălcarea principiului egalității de tratament (a se vedea prin analogie Hotărârea din 18 octombrie 2001, *X/BCE*, T-333/99, EU:T:2001:25, punctele 38-40).
- 98 Interpretarea reținută la punctul 96 de mai sus este confirmată, pe de o parte, de posibilitatea SATCEN, prevăzută la articolul 8 alineatul (3) din Decizia 2014/401, de a primi funcționari detașați din instituțiile Uniunii, care pot, astfel cum SATCEN a recunoscut în ședință, în perioada detașării lor, să sesizeze instanțele Uniunii în temeiul articolului 270 TFUE. Pe de altă parte, această interpretare este confirmată de asemenea de competența instanțelor Uniunii de a statua, în temeiul articolului 11 alineatul (3) litera (a) și alineatul (6) din Decizia (PESC) 2015/1835 a Consiliului din 12 octombrie 2015 de definire a statutului, sediului și regulamentului de funcționare ale Agenției Europene de Apărare (JO 2015, L 266, p. 55), cu privire la acțiuni introduse de agenții contractuali ai acestei agenții, și de a statua, în temeiul articolului 6 alineatul (2) ultimul paragraf din Decizia 2010/427/UE a Consiliului din 26 iulie 2010 privind organizarea și funcționarea [SEAE] (JO 2010, L 201, p. 30), cu privire la acțiunile introduse de agenții contractuali ai SEAE (a se vedea prin analogie Hotărârea din 19 iulie 2016, *H/Consiliul și Comisia*, C-455/14 P, EU:C:2016:569, punctul 56).
- 99 În aceste împrejurări, Tribunalul este competent să se pronunțe cu privire la prezentul litigiu. Această competență decurge, în ceea ce privește controlul legalității deciziilor atacate, din articolul 263 TFUE și, respectiv, în ceea ce privește concluziile prin care se solicită atragerea răspunderii extracontractuale a Uniunii, din articolul 268 TFUE coroborat cu articolul 340 al doilea paragraf TFUE, cu luarea în considerare a articolului 19 alineatul (1) TUE și a articolului 47 din cartă (a se vedea prin analogie Hotărârea din 19 iulie 2016, *H/Consiliul și Comisia*, C-455/14 P, EU:C:2016:569, punctul 58).
- 100 Această concluzie nu este contrazisă de celelalte argumente invocate de SATCEN.
- 101 În primul rând, trebuie respins argumentul SATCEN întemeiat pe dispozițiile Statutului personalului SATCEN care prevăd competența Comisiei de recurs de a se pronunța definitiv cu privire la litigiile dintre SATCEN și agenții săi.

- 102 Desigur, după cum a subliniat Consiliul în ședință, mecanismul Comisiei de recurs ca organ de soluționare a diferendelor dintre SATCEN și personalul său se explică prin specificitatea SATCEN, inițial legat de UEO, organizație internațională interguvernamentală, iar ulterior, începând de la 1 ianuarie 2002, de Uniune astfel cum a fost instituită înainte de intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona (a se vedea punctele 1-3 de mai sus). În aceste condiții, situația personalului SATCEN nu putea fi asimilată celei a agenților Comunității Europene, singurii care puteau sesiza Tribunalul, în conformitate cu articolul 236 CE (devenit articolul 270 TFUE), ceea ce putea motiva, în cadrul SATCEN, instituirea unui organism precum Comisia de recurs, competent pentru soluționarea diferendelor în materie de muncă. Cu toate acestea, o asemenea diferență de tratament nu mai este justificată după intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, la 1 decembrie 2009, din care rezultă că Uniunea se substituie și succede Comunității (articolul 1 TUE) și, în consecință, toți agenții Uniunii care fac parte din fosta Comunitate sau din Uniunea astfel cum a fost instituită înainte de intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona sunt susceptibili să fie plasați într-o situație similară. Prin urmare, litigiile dintre SATCEN și agenții săi pot fi asimilate în prezent litigiilor dintre orice agent al Uniunii și angajatorul său (a se vedea punctele 91-99 de mai sus).
- 103 În această privință, contrar celor susținute de Consiliu în ședință, este util să se amintească faptul că Consiliul a făcut alegerea, la momentul adoptării Deciziei 2011/411/PESC din 12 iulie 2011 de definire a statutului, sediului și regulamentului de funcționare ale Agenției Europene de Apărare și de abrogare a Acțiunii comune 2004/551/PESC (JO 2011, L 183, p. 16), de a pune capăt competenței unei „comisii de recurs” de a se pronunța cu privire la litigiile dintre Agenția Europeană de Apărare și agenții săi contractuali, prevăzută anterior în titlul VII din Decizia 2004/676/CE a Consiliului din 24 septembrie 2004 privind statutul agenților din cadrul Agenției Europene de Apărare (JO 2004, L 310, p. 9, Ediție specială, 01/vol. 8, p. 303). Astfel, Decizia 2011/411, al cărei considerent (4) preciza că ea urmărea să „țin[ă] seama de modificările aduse Tratatului privind Uniunea Europeană (TUE) prin Tratatul de la Lisabona”, a stabilit la articolul 11 alineatul (4) competența Curții de Justiție a Uniunii Europene în ceea ce privește asemenea litigii.
- 104 În al doilea rând, nu poate fi reținut argumentul SATCEN potrivit căruia articolul 263 al cincilea paragraf TFUE ar legitima posibilitatea Consiliului de a conferi Comisiei de recurs o competență exclusivă, înlăturând-o pe cea a Tribunalului, pentru a se pronunța cu privire la litigiile dintre SATCEN și agenții săi.
- 105 În această privință, trebuie amintit că, potrivit articolului 19 TUE, Curtea de Justiție a Uniunii Europene asigură respectarea dreptului în interpretarea și aplicarea tratatelor. În plus, potrivit articolului 256 alineatul (1) prima teză TFUE, Tribunalul are competența să judece în primă instanță acțiunile menționate la articolele 263, 265, 268, 270 și 272 TFUE, cu excepția celor care sunt atribuite unui tribunal specializat, instituit în conformitate cu articolul 257 din același tratat, și a celor rezervate Curții prin Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene. În speță, competența Tribunalului de a se pronunța cu privire la prezentul litigiu este întemeiată pe articolele 263 și 268 TFUE (a se vedea punctul 99 de mai sus).
- 106 Desigur, potrivit articolului 263 al cincilea paragraf TFUE, actele de constituire a organelor, a oficiilor sau a agențiilor Uniunii pot să prevadă condiții și proceduri speciale privind acțiunile formulate de persoanele fizice sau juridice împotriva actelor acestor organe, oficii sau agenții care sunt destinate să producă efecte juridice față de ele.
- 107 Cu toate acestea, contrar celor susținute de SATCEN, această dispoziție nu poate fi interpretată în sensul că ar acorda Consiliului dreptul ca, în decizia sa referitoare la Statutul personalului SATCEN, să sustragă de la orice control jurisdicțional al instanțelor Uniunii actele adoptate de directorul SATCEN și menite să producă efecte juridice în cadrul funcționării sale interne, atribuind Comisiei de recurs competența exclusivă de a se pronunța „definitiv” cu privire la litigiile dintre SATCEN și personalul său, după cum se arată la articolul 28 alineatul (6) din Statutul personalului SATCEN. Admiterea unei asemenea interpretări ar aduce atingere competenței instanței Uniunii de a asigura

„respectarea dreptului în interpretarea și aplicarea tratatelor”, astfel cum impune articolul 19 alineatul (1) primul paragraf a doua teză TUE. După cum a admis Consiliul în ședință, „condiții[le] și proceduri[le] speciale” în sensul articolului 263 al cincilea paragraf TFUE trebuie interpretate în sensul că privesc stabilirea de către un organ, un oficiu sau o agenție a Uniunii a condițiilor și a procedurilor pur interne, prealabile unei acțiuni în justiție, care guvernează în special funcționarea unui mecanism de autosupraveghere sau derularea unei proceduri de soluționare amiabilă pentru a evita un contencios în fața instanțelor Uniunii (a se vedea în acest sens Ordonanța din 12 septembrie 2013, European Dynamics Luxemburg și alții/OAPI, T-556/11, EU:T:2013:514, punctele 59 și 60).

- 108 Or, din articolul 28 alineatul (6) din Statutul personalului SATCEN reiese că Comisia de recurs exercită, cu titlu obligatoriu și exclusiv, controlul legalității deciziilor directorului SATCEN și că ea poate astfel să se pronunțe cu privire la cererile de despăgubire introduse de agenții SATCEN.
- 109 Rezultă că articolul 28 alineatul (6) din Statutul personalului SATCEN este incompatibil cu tratatele și în special cu articolul 19 TUE și cu articolul 256 TFUE, în măsura în care prevede că Comisia de recurs dispune, cu titlu obligatoriu și exclusiv, de competența de a soluționa litigiile dintre SATCEN și agenții săi, în condițiile în care Tribunalul este competent să soluționeze în primă instanță acest tip de acțiune.
- 110 În acest context, argumentul prezentat de SATCEN, potrivit căruia Comisia de recurs ar îndeplini criteriile unei instanțe independente și imparțiale stabilite de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, este lipsit de relevanță. Astfel, întrucât Tribunalul este competent să controleze legalitatea unor decizii precum cele ale directorului SATCEN și să se pronunțe cu privire la cererea de despăgubire a reclamantei, nu se poate admite ca un asemenea organ, chiar dacă este independent și imparțial, să poată exercita asemenea misiuni în locul instanței Uniunii.
- 111 În al treilea rând, trebuie respins argumentul SATCEN potrivit căruia, în esență, prin efectul deciziei lor din 15 octombrie 2001 privind privilegiile și imunitățile SATCEN, reprezentanții guvernelor statelor membre ale Uniunii, reuniți în cadrul Consiliului, au intenționat să excludă fără rezerve competența Curții.
- 112 Astfel, această decizie privește numai privilegiile și imunitățile acordate SATCEN și membrilor personalului său de statele membre, în cadrul ordinii juridice interne a acestora și, în consecință, nu prezintă nicio legătură cu competența instanțelor Uniunii. Prin urmare, faptul că o asemenea decizie nu rezervă competența Curții de Justiție a Uniunii Europene pentru litigiile dintre SATCEN și agenții săi, contrar articolului 11 litera (a) din Protocolul nr. 7 privind privilegiile și imunitățile Uniunii, în ceea ce privește litigiile dintre Uniune și agenții săi, nu poate să implice că Tribunalul nu poate soluționa litigiile dintre SATCEN și agenții săi.
- 113 În al patrulea rând, argumentul SATCEN întemeiat pe Hotărârea din 12 noiembrie 2015, Elitaliana/Eulex Kosovo (C-439/13 P, EU:C:2015:753), și referitor la faptul că deciziile atacate nu privesc bugetul Uniunii trebuie de asemenea să fie respins. Astfel, în această cauză, Curtea a confirmat competența sa într-o situație specifică, și anume cea a unor măsuri luate în materie de contracte de achiziții publice într-un context din cadrul PESC, care a determinat cheltuieli suportate din bugetul Uniunii. Or, împrejurarea că prezenta cauză nu are legătură cu această situație nu permite înlăturarea competenței Tribunalului în speță, această competență rezultând din considerațiile dezvoltate la punctele 88-99 de mai sus.
- 114 Prin urmare, Tribunalul este competent să se pronunțe cu privire la toate capetele de cerere prezentate de reclamantă.

B. Cu privire la admisibilitate

- 115 Cu titlu introductiv, trebuie să se observe că concluziile reclamantei prin care se solicită anularea deciziilor prin care directorul SATCEN ar fi respins reclamațiile sale împotriva deciziilor de respingere a cererii de asistență, de deschidere a unei proceduri disciplinare, de suspendare și de revocare trebuie considerate ca fiind îndreptate împotriva acestor patru din urmă decizii. Astfel, potrivit unei jurisprudențe constante referitoare la procedura precontencioasă prevăzută la articolul 90 din statut, care urmărește același obiectiv ca articolul 28 alineatele (1)-(3) din Statutul personalului SATCEN (a se vedea punctul 94 de mai sus), reclamația unui agent și respingerea acesteia de către autoritatea competentă fac parte integrantă dintr-o procedură complexă, astfel încât acțiunea, chiar dacă este îndreptată din punct de vedere formal împotriva respingerii reclamației agentului, are ca efect sesizarea Tribunalului cu privire la actul care lezează și împotriva căruia a fost depusă reclamația (a se vedea prin analogie Hotărârea din 20 septembrie 2000, De Palma și alții/Comisia, T-203/99, EU:T:2000:213, punctul 21 și jurisprudența citată).
- 116 Ulterior, în memoriul în apărare, SATCEN ridică în esență excepția de inadmisibilitate a tuturor concluziilor în anulare și în despăgubire, invocând două cauze de inadmisibilitate, întemeiate pe raportul de muncă dintre reclamantă și SATCEN și, respectiv, pe caracterul contractual al litigiului.
- 117 În sfârșit, cu titlu subsidiar, SATCEN ridică excepția de inadmisibilitate, în primul rând, a concluziilor îndreptate împotriva deciziei de respingere a cererii de asistență, în al doilea rând, a concluziilor îndreptate împotriva deciziei de deschidere a unei proceduri disciplinare și, în al treilea rând, împotriva argumentelor îndreptate împotriva procedurii în fața Comisiei de disciplină.

1. Cu privire la cauza de inadmisibilitate întemeiată pe raportul de muncă dintre reclamantă și SATCEN

- 118 SATCEN arată că raportul de muncă care leagă reclamanta de SATCEN se opune, pe de o parte, ca aceasta să fie calificată drept terț în sensul articolului 263 TFUE și, pe de altă parte, răspunderii extracontractuale a Uniunii.
- 119 Potrivit SATCEN, trebuie să se distingă căile de atac deschise oricărei persoane fizice sau juridice, în temeiul articolelor 263, 268 și 340 TFUE, de competența Tribunalului în ceea ce privește litigiile dintre Uniune, pe de o parte, și agenții săi, pe de altă parte, prevăzută la articolul 270 TFUE, precum și la articolul 91 din statut. Această distincție ar fi justificată de raportul de muncă existent între Uniune și agenții săi și ar trebui astfel să se aplice, prin analogie, situației reclamantei. Prin urmare, aceasta din urmă nu ar putea sesiza Curtea în temeiul articolelor 263, 268 și 340 TFUE, chiar dacă nu îi este deschisă nici calea de atac prevăzută la articolul 270 TFUE, întrucât statutul nu este aplicabil agenților SATCEN.
- 120 Trebuie observat însă de la bun început că argumentația SATCEN se bazează pe o premisă eronată, dat fiind că, astfel cum s-a arătat la punctul 99 de mai sus, competența Tribunalului de a se pronunța cu privire la prezentul litigiu este întemeiată pe articolele 263 și 268 TFUE.
- 121 Desigur, după cum subliniază SATCEN, raportul de muncă dintre reclamantă și acesta din urmă conferă o natură particulară prezentului litigiu. În principiu, un asemenea raport ar implica faptul că litigiul dintre agentul unui organism al Uniunii și angajatorul său nu intră sub incidența articolelor 263, 268 și 340 TFUE, ci a articolului 270 TFUE.
- 122 Totuși, după cum au subliniat părțile, articolul 270 TFUE nu este aplicabil situației reclamantei. Astfel, potrivit acestei dispoziții, Curtea de Justiție a Uniunii Europene este competentă să se pronunțe cu privire la orice litigiu dintre Uniune și agenții săi în limitele și în condițiile stabilite de statut și de regimul aplicabil celorlalți agenți ai Uniunii (denumit în continuare „RAA”). În această privință, din

coroborarea articolului 1 și a articolului 1a alineatul (2) din statut cu articolul 3a alineatul (1) litera (b) din RAA reiese că aceste reglementări sunt aplicabile agenților contractuali ai unui organ, ai unui oficiu sau ai unei agenții a Uniunii numai dacă actul de înființare a organului, a oficiului sau a agenției menționate prevede acest lucru. Or, în ceea ce privește agenții contractuali ai SATCEN, nici Decizia 2014/401, nici Statutul personalului SATCEN nu prevăd aplicabilitatea statutului și a RAA.

- 123 În consecință, contrar susținerilor SATCEN, acțiunea în anulare a reclamantei intră în domeniul de aplicare al articolului 263 TFUE, iar cererea sa de angajare a răspunderii extracontractuale a Uniunii în cel al articolului 268 TFUE.

2. Cu privire la cauza de inadmisibilitate întemeiată pe caracterul contractual al prezentului litigiu

- 124 SATCEN arată că prezenta acțiune este inadmisibilă, în măsura în care are un caracter pur contractual, întrucât deciziile atacate își au originea în contractul de muncă al reclamantei.

- 125 În această privință, trebuie amintit că, în temeiul articolului 263 TFUE, instanțele Uniunii controlează doar legalitatea actelor adoptate de instituții menite să producă efecte juridice obligatorii față de terți, care modifică în mod substanțial situația lor juridică, și că această competență privește doar actele menționate la articolul 288 TFUE pe care aceste instituții sunt determinate să le adopte în condițiile prevăzute de tratat, făcând uz de prerogativele lor de putere publică. În schimb, actele adoptate de instituții care se înscriu într-un cadru pur contractual de care nu pot fi separate nu figurează, tocmai ca urmare a naturii lor, printre actele vizate la articolul 288 TFUE, a căror anulare poate fi solicitată în temeiul articolului 263 TFUE (a se vedea Hotărârea din 10 aprilie 2013, GRP Security/Curtea de Conturi, T-87/11, nepublicată, EU:T:2013:161, punctul 29 și jurisprudența citată).

- 126 Potrivit articolului 8 alineatul (1) din Decizia 2014/401, personalul SATCEN este constituit în special din agenți contractuali. Astfel, reclamanta a fost angajată cu contract de muncă, care este rezultatul unui acord de voințe între părți. Prin urmare, raportul de muncă dintre reclamantă și SATCEN prezintă o natură contractuală.

- 127 Contractul de muncă al reclamantei a fost încheiat însă cu un organism al Uniunii care este însărcinat cu o misiune de interes general și pentru care Consiliul este abilitat de articolul 8 alineatul (5) din Decizia 2014/401 să adopte „statutul personalului”. În temeiul unei dispoziții identice, Consiliul, în cadrul Acțiunii comune 2001/555, a adoptat, prin Decizia 2009/747, Statutul personalului SATCEN (a se vedea punctul 11 de mai sus). Potrivit articolului 1 alineatul (1) din Statutul personalului SATCEN, acesta se aplică tuturor agenților recrutați pe bază de contract de SATCEN.

- 128 În consecință, chiar dacă raportul de muncă dintre SATCEN și agenții săi este de natură contractuală, aceștia din urmă se află totuși într-o situație juridică determinată de Statutul personalului SATCEN.

- 129 Astfel, dispozițiile generale ale Statutului personalului SATCEN, adoptat unilateral de Consiliu, care nu era parte la contractul de muncă încheiat de reclamantă, se aplică obligatoriu acesteia, precum și oricărui alt agent contractual al SATCEN și sunt integrate în contractul lor de muncă (a se vedea în acest sens și prin analogie Hotărârea din 14 octombrie 2004, Pflugrad/BCE, C-409/02 P, EU:C:2004:625, punctele 34 și 35). În această privință, trebuie arătat că, în speță, punctul 14 din oferta de angajare propusă reclamantei și contrasemnată de aceasta din urmă preciza că „această ofertă de angajare, precum și condițiile de muncă sunt reglementate de [Statutul personalului SATCEN] [...] și orice modificare ulterioară a acestuia, care face parte integrantă din această ofertă”.

- 130 Or, prezentul litigiu își are originea în presupusa neîndeplinire de către reclamantă a obligațiilor sale profesionale, astfel cum sunt prevăzute de Statutul personalului SATCEN. În plus, în temeiul Statutului personalului SATCEN și-a exercitat directorul SATCEN atribuțiile în materie disciplinară

față de reclamată. Aceste atribuții intră în competența directorului SATCEN pentru toate problemele care privesc personalul, după cum rezultă din articolul 7 alineatul (6) al doilea paragraf litera (e) din Decizia 2014/401.

- 131 Rezultă că prin adoptarea deciziei de respingere a cererii de asistență, a deciziei de deschidere a unei proceduri disciplinare, a deciziei de suspendare și a deciziei de revocare, directorul SATCEN nu a făcut decât să aplice Statutul personalului SATCEN, care depășește raportul contractual al reclamantei cu SATCEN. Or, prezentul litigiu privește însăși legalitatea acestor decizii ale directorului SATCEN, precum și decizia Comisiei de recurs care a respins în esență calea de atac introdusă de reclamantă împotriva deciziei de deschidere a unei proceduri disciplinare, a deciziei de suspendare și a deciziei de revocare.
- 132 Prin urmare, cauza de inadmisibilitate întemeiată pe natura contractuală a prezentului litigiu trebuie respinsă.

3. Cu privire la cauza de inadmisibilitate invocată de SATCEN împotriva concluziilor în anularea deciziei de respingere a cererii de asistență

- 133 SATCEN consideră că concluziile prin care se solicită anularea deciziei de respingere a cererii de asistență sunt inadmisibile, în măsura în care, în esență, reclamanta nu ar fi respectat procedura administrativă prealabilă prevăzută de Statutul personalului SATCEN.
- 134 Potrivit articolului 28 alineatele (1)-(3) din Statutul personalului SATCEN, lipsa răspunsului directorului SATCEN la o cerere de adoptare a unei decizii în chestiunile reglementate de acest statut al personalului, în termen de două luni, echivalează cu o decizie implicită de respingere a reclamației, o asemenea decizie implicită putând face obiectul unei reclamații în termen de trei luni de la data expirării termenului stabilit pentru acordarea unui răspuns.
- 135 Astfel, în cazul în care directorul SATCEN nu dă niciun răspuns la o cerere de asistență în sensul articolului 2 alineatul (6) din Statutul personalului SATCEN, în termenul de două luni prevăzut la articolul 28 alineatul (1) din acest statut al personalului, se poate considera că a intervenit o decizie implicită de respingere a acestei cereri de asistență. În această ipoteză, trebuie să se prezume că directorul SATCEN nu a considerat că elementele aduse în sprijinul cererii de asistență constituiau un început de dovadă suficient cu privire la realitatea faptelor invocate care să declanșeze obligația de asistență, care poate avea ca efect deschiderea unei anchete administrative atunci când faptele invocate sunt calificate drept hărțuire morală (a se vedea prin analogie Hotărârea din 25 octombrie 2007, *Lo Giudice/Comisia*, T-154/05, EU:T:2007:322, punctul 41, și Hotărârea din 24 aprilie 2017, *HF/Parlamentul*, T-570/16, EU:T:2017:283, punctele 53-57).
- 136 În speță, reclamanta a adresat directorului SATCEN o cerere de asistență la 20 martie 2013. La 22 martie 2013, directorul SATCEN a solicitat adjunctului său să verifice informațiile cuprinse în această cerere, în contextul anchetei administrative în privința reclamantei. Or, directorul SATCEN nu a considerat că această verificare a informațiilor a revelat un început de dovadă cu privire la realitatea faptelor invocate care să justifice deschiderea unei anchete administrative, astfel cum confirmă e-mailul pe care i l-a adresat directorul adjunct al SATCEN la 26 august 2013 și respingerea reclamației reclamantei la 7 octombrie 2013.
- 137 Prin urmare, trebuie să se considere că cererea de asistență a reclamantei, notificată la 21 martie 2013, a fost respinsă implicit în termen de două luni de la această dată, în conformitate cu articolul 28 alineatul (1) din Statutul personalului SATCEN, și anume la 21 mai 2013, iar nu, după cum pretinde reclamanta, la 5 iulie 2013. Astfel cum arată în mod întemeiat SATCEN, această decizie implicită de respingere ar fi trebuit, în conformitate cu articolul 28 alineatul (2) din Statutul personalului

SATCEN, să facă obiectul unei reclamații în termen de trei luni de la data expirării termenului stabilit pentru acordarea unui răspuns, și anume cel târziu la 21 august 2013. Or, din înscrisurile din dosar nu reiese că reclamanta ar fi introdus o asemenea reclamație în termenele sus-menționate.

138 Din cele ce precedă rezultă că, în măsura în care au ca obiect anularea deciziei de respingere a cererii de asistență, concluziile reclamantei trebuie respinse ca inadmisibile.

4. Cu privire la cauza de inadmisibilitate invocată de SATCEN împotriva concluziilor în anularea deciziei de deschidere a unei proceduri disciplinare

139 SATCEN susține că acțiunea împotriva unei decizii de inițiere a unei proceduri disciplinare nu poate fi examinată ca atare, deoarece decizia atacabilă nu poate fi decât cea adoptată la finalul procedurii disciplinare. În consecință, concluziile reclamantei prin care se solicită anularea deciziei de deschidere a unei proceduri disciplinare ar trebui respinse ca inadmisibile.

140 Reclamanta contestă această argumentație și solicită, cu titlu subsidiar, ca legalitatea deciziei de deschidere a unei proceduri disciplinare să fie examinată în vederea examinării legalității deciziei de revocare.

141 În această privință, este necesar să se arate că, în cazul în care s-a aplicat o sancțiune unui agent al unui organism al Uniunii, decizia de a deschide o procedură disciplinară în privința sa este doar un act pregătitor care nu anticipează poziția finală a administrației și nu poate, prin urmare, să fie considerată un act cauzator de prejudicii în sensul articolului 263 TFUE (a se vedea prin analogie Hotărârea din 8 iulie 2008, Franchet și Byk/Comisia, T-48/05, EU:T:2008:257, punctul 340 și jurisprudența citată).

142 În consecință, concluziile care privesc decizia de deschidere a unei proceduri disciplinare sunt, ca atare, inadmisibile, numai decizia disciplinară definitivă, și anume decizia de revocare, constituind un act cauzator de prejudicii.

143 Cu toate acestea, inadmisibilitatea unei cereri de anulare îndreptate împotriva unui act necauzator de prejudiciu nu interzice invocarea, în susținerea concluziilor îndreptate împotriva unei decizii atacabile, a nelegalității eventuale a acestui act (a se vedea prin analogie Hotărârea din 13 martie 2003, Pessoa e Costa/Comisia, T-166/02, EU:T:2003:73, punctul 37 și jurisprudența citată). În consecință, deși concluziile prin care se solicită anularea deciziei de deschidere a unei proceduri disciplinare sunt inadmisibile, motivele invocate în susținerea acestor concluzii trebuie considerate ca fiind îndreptate împotriva deciziei de revocare adoptate la finalul acestei proceduri.

5. Cu privire la cauza de inadmisibilitate invocată de SATCEN împotriva argumentelor îndreptate împotriva procedurii în fața Comisiei de disciplină

144 În susținerea primului și al celui de al doilea motiv de anulare a deciziei de revocare, reclamanta contestă condițiile în care s-a desfășurat procedura disciplinară în fața Comisiei de disciplină.

145 Potrivit SATCEN, criticile îndreptate împotriva avizului Comisiei de disciplină trebuie respinse ca inadmisibile, întrucât criticile menționate ar trebui să fie considerate ca fiind îndreptate împotriva avizului însuși al Comisiei de disciplină, care constituie un act cauzator de prejudicii și nu a făcut obiectul unei reclamații administrative prealabile.

146 În această privință, trebuie însă arătat că Hotărârea din 11 iulie 1968, Van Eick/Comisia (35/67, EU:C:1968:39), pe care se bazează SATCEN, nu este pertinentă, întrucât, în această cauză, Curtea a respins ca inadmisibile concluziile în măsura în care aveau ca obiect anularea „procedurii desfășurate în fața Comisiei de disciplină”, pe lângă anularea avizului însuși al Comisiei de disciplină.

- 147 De asemenea, în Hotărârea din 29 ianuarie 1985, F./Comisia (228/83, EU:C:1985:28, punctul 16), citată de SATCEN, Curtea a considerat că ar fi contrar principiului contradictorialității și dreptului la apărare al persoanei vizate de o procedură disciplinară să se considere că ea nu poate să atace separat avizul Comisiei de disciplină și să obțină anularea acestuia, pentru a se reîncepe procedura disciplinară.
- 148 Prin urmare, nu reiese nicidecum din aceste hotărâri că un reclamant nu poate, în susținerea concluziilor sale prin care se solicită anularea unei sancțiuni disciplinare aplicate în urma avizului Comisiei de disciplină, să invoce neregularitatea procedurii desfășurate în fața comisiei de disciplină menționate, o astfel de procedură constituind, în situația reclamantei, o condiție prealabilă necesară în vederea aplicării sancțiunii revocării contestate, după cum rezultă dintr-o coroborare a articolelor 7, 9 și 10 din anexa IX la Statutul personalului SATCEN.
- 149 Prin urmare, argumentele întemeiate pe nelegalitatea procedurii în fața Comisiei de disciplină sunt admisibile.
- 150 Ținând seama de cele ce precedă, în primul rând, cauzele de inadmisibilitate invocate de SATCEN împotriva concluziilor în anulare și în despăgubire trebuie respinse în integralitate. În al doilea rând, prezenta acțiune este inadmisibilă în măsura în care este îndreptată împotriva deciziei de deschidere a unei proceduri disciplinare și a deciziei de respingere a cererii de asistență. În al treilea rând, acțiunea menționată este admisibilă în măsura în care este îndreptată împotriva deciziei de suspendare, a deciziei de revocare și a deciziei Comisiei de recurs, astfel încât este necesar să se examineze legalitatea acestor trei decizii, începând cu decizia Comisiei de recurs.

C. Cu privire la fond

1. Cu privire la concluziile în anulare

a) Cu privire la legalitatea deciziei Comisiei de recurs

- 151 Reclamanta solicită anularea deciziei Comisiei de recurs pentru două serii de motive. În primul rând, Comisia de recurs ar fi încălcat dreptul la o cale de atac efectivă al reclamantei, pe de o parte, având în vedere componența sa care nu ar îndeplini criteriile unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, și, pe de altă parte, întrucât ar fi ignorat majoritatea argumentelor de fapt și de drept pe care le-a prezentat reclamanta. În al doilea rând, Comisia de recurs ar fi săvârșit în esență diverse erori de drept prin respingerea acțiunii introduse de reclamantă.
- 152 În plus, reclamanta ridică, în temeiul articolului 277 TFUE, o excepție de nelegalitate a articolului 28 alineatul (6) din Statutul personalului SATCEN pentru motivul, în esență, că această dispoziție face din Comisia de recurs singura instanță de control al legalității deciziilor directorului SATCEN.
- 153 SATCEN solicită respingerea concluziilor prin care se urmărește anularea deciziei Comisiei de recurs, întrucât aceasta din urmă ar prezenta garanții suficiente pentru asigurarea respectării dreptului la o cale de atac efectivă al reclamantei. Prin urmare, deciziile sale ar putea fi finale și obligatorii, astfel cum ar prevedea articolul 28 alineatul (6) din Statutul personalului SATCEN.
- 154 Este necesar să se examineze de la bun început excepția de nelegalitate a articolului 28 alineatul (6) din Statutul personalului SATCEN, ridicată de reclamantă.

- 155 Potrivit unei jurisprudențe constante, articolul 277 TFUE este expresia unui principiu general care garantează oricărei părți dreptul de a contesta, pe cale incidentă, în vederea obținerii anulării unei decizii individuale, validitatea actelor instituționale anterioare, care constituie temeiul juridic al acestei decizii individuale (a se vedea Hotărârea din 19 iunie 2015, Italia/Comisia, T-358/11, EU:T:2015:394, punctul 180 și jurisprudența citată).
- 156 În măsura în care scopul articolului 277 TFUE nu este de a permite unei părți să conteste aplicabilitatea oricărui act cu caracter general în cadrul oricărui tip de acțiune, conținutul unei excepții de nelegalitate trebuie să se limiteze la ceea ce este indispensabil pentru soluționarea litigiului. Prin urmare, actul general a cărui ilegalitate este invocată trebuie să fie aplicabil, direct sau indirect, în speța care face obiectul acțiunii și trebuie să existe un raport juridic direct între decizia individuală atacată și actul general în cauză. În această privință, existența unei astfel de legături de conexitate poate fi dedusă în special din constatarea că actul atacat cu titlu principal se întemeiază în mod esențial pe o dispoziție din actul a cărui legalitate este contestată (a se vedea Hotărârea din 27 octombrie 2016, BCE/Cerafoli, T-787/14 P, EU:T:2016:633, punctul 44 și jurisprudența citată).
- 157 Constatarea nelegalității făcută de instanță nu are efecte *erga omnes*, ci conduce la nelegalitatea deciziei individuale atacate, permițând totodată actului cu caracter general să subziste în ordinea juridică fără a afecta legalitatea altor acte care ar fi fost adoptate în temeiul său și care nu ar fi fost atacate în termenul de introducere a acțiunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 februarie 1974, Kortner și alții/Consiliul și alții, 15/73-33/73, 52/73, 53/73, 57/73-109/73, 116/73, 117/73, 123/73, 132/73 și 135/73-137/73, EU:C:1974:16, punctele 37 și 38).
- 158 În speță, articolul 28 alineatul (6) din Statutul personalului SATCEN, a cărui nelegalitate este invocată de reclamantă, prevede printre altele că Comisia de recurs este competentă să anuleze sau să confirme deciziile directorului SATCEN adoptate în temeiul acestui statut al personalului, precum și să despăgubească anumite prejudicii suferite de un membru al personalului în urma unei decizii nelegale a directorului SATCEN (a se vedea punctul 13 de mai sus). Această dispoziție precizează în plus că deciziile Comisiei de recurs sunt „obligatorii pentru ambele părți” și că „niciun recurs nu va fi posibil” împotriva lor.
- 159 Or, din examinarea competenței Tribunalului de a se pronunța cu privire la prezentul litigiu reiese că Consiliul nu putea, fără să încalce dispozițiile articolului 19 TUE și ale articolului 256 TFUE, să atribuie Comisiei de recurs o competență obligatorie și exclusivă pentru a controla legalitatea deciziilor directorului SATCEN și pentru a se pronunța cu privire la cererea de despăgubire a agenților săi, în cazul în care, precum în speță, Tribunalul este cel competent să soluționeze, în primă instanță, acest tip de litigii (a se vedea punctele 101-110 de mai sus).
- 160 Prin urmare, prin instituirea, prin Decizia 2009/747, a unei Comisii de recurs a cărei competență este exclusivă și alternativă celei a Tribunalului și prin menținerea acestei Comisii de recurs chiar după intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, Consiliul a încălcat tratatele, în special articolul 19 TUE și articolul 256 TFUE sus-menționate. Prin urmare, trebuie să se admită excepția de nelegalitate și să se declare inaplicabil în speță articolul 28 alineatul (6) din Statutul personalului SATCEN.
- 161 Pe cale de consecință, decizia Comisiei de recurs, adoptată în temeiul competențelor pe care i le conferea această dispoziție, este lipsită de temei juridic, astfel încât trebuie anulată, fără a fi necesară pronunțarea cu privire la celelalte motive invocate de reclamantă împotriva deciziei Comisiei de recurs.
- 162 Nelegalitatea deciziei Comisiei de recurs este pe de altă parte lipsită de incidență asupra respectării termenului de introducere a acțiunii de către reclamantă, în ceea ce privește deciziile de suspendare și de revocare.

- 163 Desigur, prin efectul prezentei hotărâri, decizia Comisiei de recurs este exclusă retroactiv din ordinea juridică, punând Tribunalul în fața unei acțiuni introduse după expirarea termenului de două luni prevăzut la articolul 263 al șaselea paragraf TFUE, majorat cu termenul pentru considerente de distanță de zece zile prevăzut la articolul 60 din Regulamentul de procedură. Astfel, deși decizia de suspendare și decizia de revocare au fost notificate reclamantei la 5 iulie 2013 și, respectiv, la 4 martie 2014, prezenta acțiune a fost introdusă la 28 mai 2015.
- 164 Cu toate acestea, potrivit unei jurisprudențe constante, în cadrul articolului 263 TFUE, admisibilitatea acțiunii trebuie apreciată prin raportare la situația de la momentul la care cererea introductivă este depusă (Hotărârea din 27 noiembrie 1984, *Bensider și alții/Comisia*, 50/84, EU:C:1984:365, punctul 8, și Hotărârea din 18 aprilie 2002, *Spania/Consiliul*, C-61/96, C-132/97, C-45/98, C-27/99, C-81/00 și C-22/01, EU:C:2002:230, punctul 23).
- 165 Or, la data introducerii prezentei acțiuni, nelegalitatea articolului 28 alineatul (6) din Statutul personalului SATCEN nu fusese constatată de Tribunal. În consecință, sesizarea Comisiei de recurs, care statua în conformitate cu competențele care îi erau conferite de această dispoziție, se baza pe un temei juridic și constituia o cale de drept care îi oferea în principiu reclamantei un mijloc de a-și remedia situația, deoarece nu se putea exclude *a priori* posibilitatea ca Comisia de recurs să anuleze deciziile directorului SATCEN contestate. Astfel, potrivit unei jurisprudențe constante, actele instituțiilor Uniunii beneficiază, în principiu, de o prezumție de legalitate și produc, prin urmare, efecte juridice atât timp cât nu au fost revocate, anulate în cadrul unei acțiuni în anulare sau declarate ca fiind nevalide în urma unei trimeri preliminare sau a unei excepții de nelegalitate (a se vedea Hotărârea din 6 octombrie 2015, *Schrems*, C-362/14, EU:C:2015:650, punctul 52 și jurisprudența citată).
- 166 Prin urmare, nu se poate considera, în special în lumina dreptului la o cale de atac jurisdicțională efectivă, consacrat la articolul 47 din cartă, că sesizarea Comisiei de recurs cu privire la deciziile de suspendare și de revocare poate determina decăderea reclamantei din dreptul de a contesta în fața Tribunalului aceleași decizii, care au fost în esență confirmate prin decizia Comisiei de recurs (a se vedea prin analogie Hotărârea din 21 februarie 2018, *LL/Parlamentul*, C-326/16 P, EU:C:2018:83, punctul 35).
- 167 În aceste condiții, termenul de introducere a unei acțiuni împotriva deciziilor de suspendare și de revocare nu a început să curgă în privința reclamantei decât la 23 martie 2015, dată la care decizia Comisiei de recurs i-a fost notificată. Astfel, introducând prezenta acțiune împotriva deciziilor de suspendare și de revocare la 28 mai 2015, reclamanta a respectat termenul de două luni prevăzut la articolul 263 al șaselea paragraf TFUE, majorat cu termenul pentru considerente de distanță de zece zile prevăzut la articolul 60 din Regulamentul de procedură.

b) Cu privire la legalitatea deciziei de revocare

- 168 În susținerea concluziilor în anularea deciziei de revocare, reclamanta invocă cinci motive. Primul motiv este întemeiat pe o încălcare a principiului bunei administrări și a cerinței de imparțialitate în cursul anchetei administrative (primul aspect) și în cursul procedurii în fața Comisiei de disciplină (al doilea aspect). Al doilea motiv este întemeiat pe o încălcare a normelor de procedură și a dreptului la apărare în cursul anchetei administrative (primul aspect) și în cursul procedurii în fața Comisiei de disciplină (al doilea aspect). Al treilea motiv este întemeiat pe o încălcare a principiului prezumției de nevinovăție. Al patrulea motiv este întemeiat pe nestabilirea caracterului real al faptelor reproșate. Al cincilea motiv este întemeiat pe un abuz de putere.
- 169 Prin intermediul primului aspect al primului motiv și prin intermediul primului aspect al celui de al doilea motiv, reclamanta urmărește să repună în discuție procedura de anchetă administrativă. În consecință, Tribunalul apreciază că este oportun să se examineze împreună aceste două aspecte,

întemeiate pe o încălcare a principiului buneii administrării și a cerinței de imparțialitate în cursul anchetei administrative și, respectiv, pe încălcări ale normelor de procedură și ale dreptului la apărare în cursul anchetei menționate.

1) *Cu privire la legalitatea anchetei administrative*

170 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, potrivit articolului 27 alineatul (2) din Statutul personalului SATCEN, în cazul în care directorului SATCEN i se aduc la cunoștință probe despre neîndeplinirea de către un membru al personalului a obligațiilor sale prevăzute de acest statut al personalului, acesta poate iniția o anchetă administrativă pentru a verifica abaterea presupusă.

171 Potrivit articolului 1 alineatul (1) din anexa IX la Statutul personalului SATCEN:

„În cazul în care, în cadrul anchetei interne, se constată posibilitatea implicării personale a unui membru al personalului sau a unui fost membru al personalului, persoana respectivă este imediat informată cu privire la aceasta, cu condiția ca acest lucru să nu prejudicieze buna desfășurare a anchetei. În orice caz, la încheierea anchetei, nu se pot formula concluzii care fac referire la numele unui membru al personalului fără ca membrul personalului implicat să aibă ocazia de a-și prezenta punctul de vedere asupra faptelor care îl privesc. În concluzii se menționează observațiile membrului personalului respectiv.”

172 Potrivit articolului 2 din anexa IX la Statutul personalului SATCEN:

„Pe baza raportului de anchetă, după ce a comunicat membrului personalului în cauză toate probele aflate la dosar și după audierea membrului personalului implicat, directorul: [...] (c) în cazul neîndeplinirii obligațiilor în conformitate cu articolul 27 din Statutul personalului: (i) poate decide inițierea procedurii disciplinare stabilite în secțiunea 4 din prezenta anexă; sau (ii) poate decide inițierea procedurii disciplinare în fața Comisiei de disciplină.”

173 În cazul în care procedura disciplinară este inițiată în fața Comisiei de disciplină, potrivit articolului 10 din anexa IX la Statutul personalului SATCEN, directorul o sesizează pe aceasta din urmă cu un raport în care prezintă în mod clar faptele reclamate și, după caz, circumstanțele în care acestea au fost săvârșite, inclusiv toate circumstanțele agravante sau atenuante. Raportul în atenția Comisiei de disciplină este adoptat în urma audierii agentului în cauză la finalul anchetei și urmărește numai stabilirea faptelor, în special în raport cu rezultatele acestei audieri, precum și asigurarea corelației lor cu obligațiile sau cu dispozițiile statutare a căror încălcare este reproșată acestui agent (a se vedea prin analogie Hotărârea din 10 iunie 2016, HI/Comisia, F-133/15, EU:F:2016:127, punctul 131).

174 Prin urmare, ancheta administrativă urmărește să determine faptele reproșate persoanei în cauză și circumstanțele acestora din urmă, precum și să permită directorului SATCEN să aprecieze, *prima facie*, materialitatea și gravitatea acestora, pentru a-și forma o opinie cu privire la oportunitatea de a sesiza Comisia de disciplină în vederea adoptării, dacă este cazul, a unei sancțiuni disciplinare.

175 Autoritatea însărcinată să efectueze o anchetă administrativă dispune, astfel cum reiese din jurisprudență, de o putere largă de apreciere în desfășurarea anchetei (a se vedea în acest sens și prin analogie Hotărârea din 16 mai 2012, Skareby/Comisia, F-42/10, EU:F:2012:64, punctul 38, Hotărârea din 11 iulie 2013, Tzirani/Comisia, F-46/11, EU:F:2013:115, punctul 124, și Hotărârea din 18 septembrie 2014, CV/CESE, F-54/13, EU:F:2014:216, punctul 43).

176 În această privință, trebuie amintit că dreptul Uniunii impune ca procedurile administrative să se desfășoare cu respectarea garanțiilor conferite de principiul buneii administrării consacrat la articolul 41 din cartă. Printre aceste garanții se numără obligația instituției competente de a examina cu atenție și cu imparțialitate toate elementele pertinente ale cauzei. Dreptul oricărei persoane de a

beneficia, în ce privește problemele sale, de un tratament imparțial privește, pe de o parte, imparțialitatea subiectivă, în sensul că niciunul dintre membrii instituției în cauză care este însărcinat cu soluționarea cauzei nu trebuie să fie părțitor sau să aibă prejudecăți, și, pe de altă parte, imparțialitatea obiectivă, în sensul că instituția trebuie să ofere garanții suficiente pentru a exclude în această privință orice bănuială legitimă (a se vedea Hotărârea din 11 iulie 2013, Ziegler/Comisia, C-439/11 P, EU:C:2013:513, punctul 155 și jurisprudența citată; a se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea din 11 mai 2010, Nanopoulos/Comisia, F-30/08, EU:F:2010:43, punctul 189).

177 În plus, dreptul la bună administrare cuprinde, potrivit articolului 41 alineatul (2) literele (a) și (b) din cartă, dreptul oricărei persoane de a fi ascultată înainte de adoptarea oricărei măsuri individuale care ar putea să îi aducă atingere, precum și dreptul oricărei persoane de acces la dosarul propriu. În ceea ce privește desfășurarea anchetei administrative în cadrul SATCEN, aceste norme sunt reflectate la articolul 1 alineatul (1) și la articolul 2 din anexa IX la Statutul personalului SATCEN, amintite la punctele 171 și, respectiv, 172 de mai sus.

178 În lumina acestor considerații trebuie analizate, împreună, primul aspect al primului motiv și primul aspect al celui de al doilea motiv, prin care reclamanta pune în discuție: i) alegerea superiorului său ierarhic pentru a desfășura ancheta administrativă în privința sa; ii) utilizarea unui chestionar cu variante multiple de răspuns care o menționa nominal ca mod de desfășurare a anchetei administrative; iii) faptul că ea nu a participat la ancheta administrativă, și iv) refuzul accesului în timp util la înscrisurile din dosarul de anchetă administrativă.

i) Cu privire la alegerea anchetatorului

179 Reclamanta contestă desemnarea superiorului său, directorul adjunct al SATCEN, pentru a desfășura ancheta administrativă în privința sa. În opinia sa, acesta era lipsit de imparțialitate obiectivă pentru a efectua ancheta, întrucât ar fi dat dovadă întotdeauna de prejudecăți, de parțialitate și de ostilitate în schimburile profesionale cu ea.

180 În acest sens, reclamanta arată că, în cadrul a două cereri de asistență, ea l-a acuzat pe directorul adjunct al SATCEN pentru fapte de hărțuire morală îndreptate împotriva sa. Reclamanta susține de asemenea că a suferit insulte și atacuri în cadrul reuniunilor în prezența directorului SATCEN și a adjunctului său, precum și în cele trei rapoarte anuale de evaluare pe care acesta din urmă le-a redactat. Ostilitatea directorului adjunct al SATCEN față de reclamantă ar mai fi demonstrată de faptul că acesta, împreună cu directorul SATCEN, i-ar fi retras în mod arbitrar responsabilități „în pofida competențelor sale profesionale necontestate”.

181 În această privință, trebuie, mai întâi, să se constate că din înscrisurile de la dosar nu reiese că directorul adjunct al SATCEN i-ar fi retras reclamantei în mod arbitrar responsabilități și nici că aceasta din urmă ar fi făcut obiectul unor insulte în prezența sa, astfel de afirmații nefiind susținute decât prin note redactate de reclamanta însăși. De altfel, chiar presupunând că trebuie să se acorde o valoare probantă acestor declarații, este necesar să se arate că directorul adjunct al SATCEN nu este acuzat în mod direct nici că i-ar fi retras responsabilități reclamantei, nici că ar fi fost martor la insulte în privința sa, pe care le-ar fi tolerat.

182 În continuare, în ceea ce privește rapoartele sale anuale de evaluare, reclamanta nu demonstrează în ce fel acestea ar fi pline de insulte și ar dovedi parțialitatea și ostilitatea directorului adjunct al SATCEN. Contrar a ceea ce pare să arate reclamanta, evaluarea prestațiilor unui agent notat de un superior ierarhic, chiar dacă este critică, nu poate fi asimilată unor cuvinte insultătoare și nu poate demonstra, ca atare, parțialitatea superiorului ierarhic în discuție.

183 În sfârșit, în măsura în care reclamanta susține că era neadecvată desemnarea ca anchetator a directorului adjunct al SATCEN, întrucât acesta din urmă era vizat de două cereri de asistență din partea sa, această argumentație trebuie înlăturată.

184 Astfel, pe de o parte, trebuie să se constate că directorul adjunct al SATCEN nu a fost acuzat de reclamantă în comentariile sale cu privire la evaluarea sa anuală pe care le-a redactat la 30 mai 2011. De altfel, reclamanta a arătat ulterior, la 7 martie 2013, că nu se dăduse curs plângerii sale din 2012 potrivit căreia se simțea victima unei hărțuiri morale din partea directorului financiar, iar nu a directorului adjunct al SATCEN.

185 Pe de altă parte, directorul adjunct al SATCEN a fost desemnat de directorul SATCEN pentru a desfășura ancheta administrativă la 8 martie 2013, și anume înainte de trimiterea, la 20 martie 2013, a celei de a doua cereri de asistență a reclamantei, prin care aceasta din urmă ar fi pus în discuție comportamentul directorului adjunct al SATCEN.

186 În orice caz, este necesar să se amintească termenii celei de a doua cereri de asistență a reclamantei, în cadrul căreia apărea numele anchetatorului:

„Prin prezenta, vă solicit în mod formal să luați măsuri pentru a pune capăt hărțuirii împotriva mea și împotriva funcției mele [...]

În special, vă solicit ca [directorul financiar] să înceteze să controleze și să interogheze agenții din divizia mea în legătură cu probleme interne ale diviziei [...] și să înceteze să le comunice opinia sa tendențioasă. Deși am legat numai de el situația de umilire din septembrie 2012, pot de acum să văd o alianță a anumiți colaboratori care pare să influențeze alți colegi, inclusiv directorul adjunct, prin intermediul unor zvonuri și prin discreditarea mea.”

187 Contrar celor arătate de reclamantă, o asemenea formulare nu urmărește să îl acuze în mod direct pe directorul adjunct al SATCEN pentru situația pe care reclamanta pretinde că a suportat-o, ci pe directorul financiar. Astfel, în ceea ce privește directorul adjunct al SATCEN, desemnat pentru a desfășura ancheta, reclamanta s-a limitat la a arăta că el ar fi putut să fie influențat de opinia directorului financiar. Prin urmare, cererea de asistență a reclamantei nu este suficientă pentru a se constata parțialitatea anchetatorului.

188 În consecință, din elementele dosarului nu reiese în mod suficient că desemnarea anchetatorului putea provoca reclamantei temeri legitime cu privire la imparțialitatea sa obiectivă în desfășurarea anchetei.

ii) Cu privire la utilizarea unui chestionar cu variante multiple de răspuns privind reclamanta în cadrul anchetei administrative

189 Reclamanta pune în discuție modul de desfășurare a anchetei administrative și arată că, în cursul acesteia, SATCEN a încălcat principiul bunei administrări și cerința de imparțialitate care rezultă din acesta.

190 Reclamanta contestă faptul că anchetatorul ar fi solicitat unor diverși agenți ai SATCEN să completeze un chestionar cu variante multiple de răspuns, al cărui titlu o menționa nominal asociindu-l noțiunii de intimidare. Reclamanta adaugă că întrebările cu variante multiple de răspuns incluse în acest chestionar erau tendențioase și foarte sugestive. Astfel, în opinia sa, trimiterea chestionarului constituia, ca atare, un instrument inadecvat stabilirii faptelor.

- 191 În această privință, în opinia reclamantei, obiectivul unei anchete administrative referitoare la eventuale abateri disciplinare implică strângerea tuturor elementelor precise și pertinente. Or, în speță, raportul de anchetă administrativă nu ar menționa niciun incident precis și ar demonstra că anchetatorul s-a limitat la a aduna răspunsurile la chestionar și la a reproduce acuzațiile generale care figurează în acestea.
- 192 Ar rezulta că ancheta administrativă era parțială și părtinitoare și, prin urmare, încălca principiul bunei administrări și cerința de imparțialitate.
- 193 SATCEN contestă argumentația reclamantei și subliniază că chestionarul cuprindea două întrebări deschise, ale căror răspunsuri trebuie coroborate cu cele date la chestionarul cu variante multiple de răspuns.
- 194 În speță, trebuie amintit că, la 14 noiembrie 2012, directorul SATCEN a fost sesizat cu o plângere semnată de doisprezece agenți și redactată după cum urmează:

„Noi toți, într-un fel sau altul, am constatat în ce măsură [KF] s-a comportat în mod inadecvat luând decizii în funcție de identitatea celui care făcea solicitarea, aplicând regulile după placul său; am observat o situație de hărțuire și un abuz față de anumiți membri ai personalului. De asemenea, am fost obiectul unei intruziuni în munca noastră profesională în ceea ce privește problematici în care ea nu este expertă. Toate acestea fac sarcinile noastre cotidiene dificile și mai puțin eficiente decât ar trebui să fie. Nu este normal ca un agent al SATCEN să caute zilnic să se înfrunte cu unul dintre noi și ca noi să ne bucurăm de absența sa din birou. Critica față de colegii noștri este permanentă, iar mediul de lucru este dezastruos și chiar dăunător. Știm că alți membri ai personalului SATCEN sunt la curent cu această situație și ar putea eventual să vă furnizeze mai multe probe pentru a susține plângerea noastră. Scopul nostru este ca, odată verificate toate probele, să întreprindeți demersurile necesare pentru asigurarea faptului ca acest tip de comportament, atât de îndepărtat de spiritul [Uniunii], să nu se mai repete niciodată.”

- 195 Directorul SATCEN a inițiat astfel, la 8 martie 2013, o anchetă administrativă. Potrivit raportului de anchetă, aceasta din urmă era justificată de „extrema gravitate a situației aduse la cunoștința directorului SATCEN, care demonstrează o neîndeplinire [de către reclamantă] a obligațiilor prevăzute de Statutul personalului SATCEN” și urmărea să „strângă faptele care permit să se stabilească o eventuală situație de hărțuire psihologică și de intimidare [de către reclamantă] față de personalul aflat sub autoritatea sa directă”.

196 Ancheta administrativă a constat în trimiterea către 24 de agenți ai SATCEN, la 12 iunie 2013, a unui chestionar cu variante multiple de răspuns, intitulat „Chestionar privind hărțuirea”, care preciza: „[v]ă mulțumim pentru răspunsul la întrebările următoare care urmăresc să verifice dacă există eventuale comportamente intimidante ale lui [KF] împotriva dumneavoastră”. Chestionarul se prezenta sub forma tabelului următor, cuprinzând căsuțe care trebuie bifate și care corespund categoriilor de comportament pe care reclamanta le-ar fi adoptat față de ei:

	Întrebare	Răspuns		
		Nu	Ocazional	Frecvent
1	Lipsă de sau slabă apreciere, lipsă de încredere față de ceilalți			
2	Participare redusă la adoptarea deciziilor			
3	Comunicare/informare redusă sau deficitară			
4	Lipsă de feedback cu privire la randament			
5	Comentarii degradante sau ofensatoare, presiune, comportament agresiv, reacții neadecvate			
6	Insulte privind persoana sau competența profesională			
7	Remarci insultătoare sau amenințătoare, atât oral, cât și în scris			
8	Intimidare, presiune			
9	Amenințări cu represalii			
10	Denigrarea contribuțiilor și a realizărilor			
11	Degradarea relațiilor sociale			
12	Sentimentul de a fi izolat, separat, exclus, respins, ignorat, denigrat sau umilit			
13	Stabilirea unor obiective sau a unor sarcini care nu pot în mod vădit să fie atinse			
14	Nemuncă sau muncă necorespunzătoare profilului postului ocupat			

197 Destinatarii chestionarului au fost interogați și cu privire la aspectul dacă, în ipoteza în care s-ar fi confruntat cu unul dintre aceste comportamente, acestea ar fi determinat una dintre următoarele consecințe, prezentate de asemenea sub forma unui tabel care cuprinde căsuțe care trebuie bifate:

	Întrebare	Răspuns		
		Nu	Parțial	Da
15	Izolare sau tendință de degradare a relațiilor sociale			
16	Săvârșire de erori din ce în ce mai numeroase, incapacitate de concentrare, scăderea producției, pierderea motivației			
17	Dezvoltare profesională împiedicată și carieră compromisă			
18	Probleme de sănătate mintală și fizică precum stres, anxietate, sentiment de rușine și demotivare			
19	Umilire, dezorientare, tulburări de somn, depresie sau agravarea unor probleme fizice sau fiziologice serioase			
20	Degradarea regulilor la locul de muncă			
21	Creșterea fricțiunilor			
22	Amplificarea unor probleme minore			

198 Astfel cum rezultă din dispozițiile și din jurisprudența amintite la punctele 170-177 de mai sus, ancheta administrativă în urma acuzațiilor de neîndeplinire a obligațiilor profesionale privind un agent al SATCEN are ca obiect stabilirea materialității faptelor care îi sunt reproșate și trebuie, în consecință, să constea în cercetarea diligentă și imparțială a tuturor elementelor precise și pertinente referitoare la speță. Având în vedere termenii plângerii cu care a fost sesizat directorul SATCEN, care pun în discuție atitudinea generală a reclamantei, calificând-o în special drept „hărțuire”, anchetatorului îi revine sarcina de a-i invita pe autorii plângerii să susțină cu probe faptele invocate și de a aprecia caracterul circumstanțiat și concordant al acestora, dacă este cazul, înainte de a le califica din punct de vedere juridic.

199 Or, anchetatorul a trimis autorilor plângerii, precum și altor agenți ai SATCEN un „chestionar privind hărțuirea”, care cuprinde intrări cu variante multiple de răspuns corespunzătoare în esență unor categorii generale de comportamente care pot caracteriza o „hărțuire morală”.

200 Prin urmare, o astfel de inițiativă nu avea ca finalitate căutarea stabilirii materialității faptelor precise invocate, ci solicitarea adresată destinatarilor chestionarului de a comunica impresia lor, în mod general și abstract, cu privire la categorii de comportamente pe care apreciază că le-au constatat la reclamantă.

- 201 Este adevărat că SATCEN dispunea de o largă marjă de apreciere cu privire la însăși deschiderea unei anchete și cu privire la determinarea modului practic de desfășurare a acesteia din urmă. Cu toate acestea, adresând persoanelor care lucrează zilnic cu reclamanta un chestionar cu variante multiple de răspuns, care o viza și o desemna personal, SATCEN nu a acționat cu prudența și cu diligența necesare într-un litigiu între un organism al Uniunii, pe de o parte, și unul dintre agenții săi, pe de altă parte. O asemenea inițiativă nu putea decât să agraveze raporturile de muncă dintre reclamantă și colegii săi, superiori sau subordonați, chiar înainte ca materialitatea faptelor precise să poată fi stabilită cu obiectivitate. Alte mijloace ar fi fost mai adecvate pentru ca directorul adjunct să poată evalua comportamentul reclamantei, în special prin întrevederi bilaterale cu persoanele care au transmis o plângere, pentru a asculta liniștit și obiectiv motivele pe care le invocau, precum și prin întrevederi directe cu reclamanta. Dacă era cazul, la finalul unor astfel de întrevederi îi revenea directorului adjunct sarcina de a stabili dacă existau anumite tipuri de comportamente care, ținând seama de caracterul lor durabil, repetat sau sistematic și de efectele lor, puteau constitui hărțuire morală sau, cel puțin, o neîndeplinire de către reclamantă a obligațiilor sale profesionale.
- 202 Așadar, utilizarea unui asemenea chestionar cu variante multiple de răspuns în vederea stabilirii realității acuzațiilor de hărțuire, trimis de anchetator către 24 de agenți ai SATCEN, trebuie considerat ca fiind vădit inadecvat și, prin urmare, contrar obligației de diligență care trebuie să guverneze desfășurarea unei anchete administrative.
- 203 Desigur, astfel cum subliniază SATCEN, agenții interogați erau invitați de asemenea să răspundă la două întrebări deschise pe lângă chestionarul cu variante multiple de răspuns. Cu toate acestea, din însuși modul de redactare a acestor două întrebări reiese că ele nu sunt de natură să repună în discuție caracterul vădit inadecvat al chestionarului menționat. Pe de o parte, prin intermediul primei întrebări deschise, se solicita agenților interogați să prezinte orice fapt sau eveniment referitor la căsuțele din chestionar pe care le bifaseră. În consecință, răspunsurile care puteau fi date la această întrebare erau legate în mod indisociabil de categoriile generale de comportamente reprehensibile care figurau în chestionar. Pe de altă parte, prin intermediul celei de a doua întrebări deschise, agenții interogați erau invitați să arate dacă fuseseră martorii unor comportamente care constituie hărțuire morală din partea reclamantei față de alți agenți ai SATCEN. Prin urmare, adresând o astfel de întrebare, SATCEN a plecat de la presupunerea că comportamentele descrise în răspunsul la aceasta ar putea, înainte de a face obiectul unei examinări obiective, să fie calificate drept hărțuire morală de înșiși agenții interogați.
- 204 În orice caz, din înscrisurile din dosar reiese că concluziile raportului de anchetă, potrivit cărora materialitatea acțiunilor reproșate reclamantei este stabilită, se întemeiază numai pe categorii generale de comportament imputate reclamantei, fără să menționeze un element precis care ar emana din răspunsurile agenților la cele două întrebări deschise.
- 205 Pe de altă parte, după cum arată în mod întemeiat reclamanta, anchetatorul, directorul adjunct al SATCEN, a fost lipsit de prudență atunci când a asociat numele reclamantei cu un „chestionar privind hărțuirea”. Un asemenea procedeu este de natură să repună în discuție imparțialitatea subiectivă a directorului adjunct al SATCEN, în măsura în care acesta din urmă, acționând astfel, a făcut aluzie la răspunderea reclamantei pentru abateri disciplinare calificate din punct de vedere juridic, chiar dacă aceasta nu fusese ascultată, în acest stadiu, iar deschiderea unei proceduri disciplinare nu fusese încă decisă.
- 206 Ținând seama de cele ce precedă, nu se poate considera că ancheta administrativă urmărea în mod serios să stabilească faptele precise prin cercetarea cu atenție și cu imparțialitate a tuturor elementelor relevante ale speței. În aceste condiții, trebuie să se concluzioneze că SATCEN nu a acționat cu toată diligența necesară pe care un organism al Uniunii o datorează membrilor personalului său prin adoptarea unor măsuri proporționale și adecvate împrejurărilor speței.

207 Având în vedere cele ce precedă, Tribunal concluzionează că SATCEN a încălcat principiul buneii administrării, obligația de diligență și cerința de imparțialitate în desfășurarea anchetei administrative.

iii) Cu privire la neparticiparea reclamantei la ancheta administrativă

208 Reclamanta reproșează de asemenea SATCEN că nu a invitat-o să participe la ancheta administrativă, cu încălcarea dreptului său de a fi ascultată și a articolului 1 alineatul (1) din anexa IX la Statutul personalului SATCEN.

209 În acest sens, reclamanta arată că nu a primit nicio informație privind ancheta administrativă între luna martie 2013, în cursul căreia a început această anchetă, și luna iulie 2013, în cursul căreia a fost informată, pentru prima dată, cu privire la modul de desfășurare a anchetei menționate. În plus, deși reclamanta a fost convocată de anchetator pentru prima dată la 2 iulie 2013, ea subliniază că, la acea dată, concluziile anchetei erau deja finalizate.

210 Or, potrivit reclamantei, ea ar fi trebuit să fie ascultată, să cunoască detaliile incidentelor care îi erau reproșate și să primească un termen suficient pentru a le examina.

211 În speță, din înscrisurile din dosar reiese că directorul SATCEN a informat-o pe reclamantă cu privire la deschiderea unei anchete administrative în privința sa prin nota din data de 4 aprilie 2013, menționând articolul 27 din Statutul personalului SATCEN.

212 Directorul SATCEN i-a comunicat reclamantei concluziile raportului de anchetă prin e-mailul din 3 iulie 2013, la ora 16.56. Prin același e-mail, directorul SATCEN a invitat-o pe reclamantă să ia parte la o audiere la 5 iulie 2013, la ora 10.00, și să își prezinte observațiile cu privire la concluziile raportului de anchetă.

213 Potrivit acestor concluzii, directorul adjunct al SATCEN a considerat că agenții care lucrau în imediata apropiere a reclamantei au „confirm[at] clar diferite aspecte care caracterizează o hărțuire morală”, pentru motivul că mai mulți dintre acești agenți au bifat căsuța „frecvent” în ceea ce privește mai multe categorii generale de comportamente enumerate în chestionarul cu variante multiple de răspuns (și anume următoarele categorii: „lipsă de sau slabă apreciere și lipsă de încredere față de ceilalți”, bifată de șase ori, „comentarii degradante sau ofensatoare, presiune, comportament agresiv, reacții neadecvate”, bifată de șapte ori, „insulte privind persoana sau competența profesională”, bifată de trei ori, „remarci insultătoare sau amenințătoare”, bifată de trei ori, „intimidare, presiune”, bifată de șapte ori, „denigrarea contribuțiilor”, bifată de trei ori, „sentimentul de umilire”, bifat de patru ori).

214 În plus, în ceea ce privește agenții care nu lucrau direct cu reclamanta, directorul adjunct al SATCEN a arătat, în raportul de anchetă, că „[u]rmătoarele declarații au fost prezentate: microgestiune permanentă care nu ține de un [agent de] gradul A 4, lipsă de încredere care conduce la contraverificări continue, critici publice ale agenților oricare ar fi funcțiile lor, răspândirea unor zvonuri cu privire la inacțiunea anumitor participanți interni, amplificarea unor probleme minore, inițiative inadecvate și uneori nerespectarea deciziilor directorului și ale directorului adjunct”.

215 Potrivit raportului de anchetă, directorul adjunct al SATCEN a dedus din aceste elemente că s-a „demonstrat că comportamentul lui [KF] [era] abuziv, intenționat, repetitiv, durabil sau sistematic, că urmărirea să discrediteze sau să denigreze persoanele în cauză” și că „aceste comportamente atribuite lui [KF] [erau] confirmate și, având în vedere natura, frecvența și efectul lor asupra anumiți membri ai personalului, caracteriz[au] o hărțuire morală”.

216 Or, trebuie arătat, pe de o parte, că concluziile raportului de anchetă, care consideră stabilită materialitatea faptelor care constituie hărțuire morală, sunt redactate în termeni deosebit de generali și imprecizi, făcând referire numai la categorii generale de comportamente imputate reclamantei, fără să

menționeze vreun incident precis, ceea ce făcea dificilă pentru reclamantă exercitarea dreptului său la apărare. Pe de altă parte, reclamanta a primit un termen mai mic de 48 de ore pentru a-și prezenta observațiile cu privire la acest raport, care privește fapte deosebit de grave care îi erau reproșate și care încheie o anchetă începută cu mai multe luni înainte. În aceste condiții, nu se poate considera că SATCEN a ascultat-o pe reclamantă în mod corespunzător înainte ca directorul SATCEN să tragă concluzii, având în vedere raportul de anchetă.

217 Prin urmare, reclamanta are motive întemeiate pentru a reclama o încălcare de către SATCEN a normei potrivit căreia directorul SATCEN nu poate trage concluzii dintr-o anchetă administrativă decât după ce agentul în cauză a fost ascultat în prealabil și în mod corespunzător, prevăzută la articolul 1 alineatul (1) și la articolul 2 din anexa IX la Statutul personalului SATCEN (a se vedea punctele 171 și 172 de mai sus), normă care constituie o aplicare specifică a principiului general al protecției dreptului la apărare consacrat, de altfel, la articolul 41 alineatul (2) litera (a) din cartă (a se vedea punctul 177 de mai sus).

iv) Cu privire la accesul în timp util al reclamantei la înscrisurile din dosarul anchetei administrative

218 Potrivit reclamantei, înscrisurile din dosarul de anchetă pe care s-a întemeiat directorul SATCEN pentru a adopta decizia de deschidere a unei proceduri disciplinare nu i-au fost comunicate decât în octombrie 2013, și anume ulterior adoptării efective a acestei decizii la 5 iulie 2013. În consecință, reclamanta nu ar fi dispus de informații suficiente pentru a identifica acuzațiile care îi erau aduse și nici pentru a răspunde în mod util la acestea, astfel încât decizia de deschidere a unei proceduri disciplinare ar fi încălcat articolul 2 din anexa IX la Statutul personalului SATCEN.

219 În speță, trebuie să se constate că, după cum reiese din procesul-verbal al reuniunii din 5 iulie 2013 și după cum SATCEN a recunoscut în ședință, înscrisurile menționate de raportul de anchetă administrativă nu i-au fost transmise reclamantei înaintea adoptării, în aceeași zi, a deciziei de deschidere a unei proceduri disciplinare care încheia faza de anchetă administrativă.

220 Astfel, potrivit aceluiași proces-verbal, directorul SATCEN a considerat că reclamanta nu putea, în acest stadiu, să aibă acces la chestionarele completate și semnate de agenții SATCEN din cauza normelor privind protecția datelor cu caracter personal și a temerilor de represalii care puteau viza agenții care au depus mărturie.

221 În această privință, s-a considerat, desigur, că administrația era obligată, în cadrul unei anchete administrative desfășurate în urma unei plângeri, să pună în balanță două drepturi care puteau fi contradictorii, și anume dreptul persoanei care face obiectul plângerii de a-și exercita dreptul la apărare și dreptul autorului plângerii ca plângerea sa să fie examinată corect, acest drept al autorului plângerii având ca efect o obligație de confidențialitate care revine administrației, în temeiul căreia aceasta este obligată să se abțină de la orice demers de natură să poată compromite rezultatele anchetei (a se vedea prin analogie Hotărârea din 13 decembrie 2012, Donati/BCE, F-63/09, EU:F:2012:193, punctul 171).

222 Totuși, o asemenea punere în balanță a drepturilor contradictorii nu trebuia să fie realizată în speță, întrucât rezultatele anchetei administrative fuseseră deja obținute, astfel încât buna desfășurare a acesteia din urmă nu ar fi putut să fie compromisă de divulgarea mărturiilor către reclamantă. De altfel, acesta este motivul pentru care articolul 2 din anexa IX la Statutul personalului SATCEN prevede, în termeni clari și necondiționați, că directorul SATCEN are obligația de a comunica oricărei persoane care face obiectul unei anchete toate probele aflate la dosar între încheierea acestei anchete și adoptarea deciziei de deschidere a unei proceduri disciplinare (a se vedea punctul 172 de mai sus).

- 223 În orice caz, chiar presupunând că obligația de confidențialitate a administrației ar putea justifica o restricție privind dreptul la apărare al reclamantei, directorul SATCEN nu a intenționat să îi acorde acesteia din urmă acces la mărturiile în discuție nici după anonimizarea lor. Or, o astfel de posibilitate fusese prevăzută în mod expres de directorul adjunct al SATCEN care, adresând chestionarul agenților SATCEN destinatari în cadrul anchetei, a avut grijă să le precizeze: „prima pagină conține numele dumneavoastră, data și semnătura (anchetator și persoana care depune mărturie) și poate fi total separată de chestionarul însuși [...] în cazul în care este necesar pentru protejarea persoanei care depune mărturie”.
- 224 Având în vedere cele ce precedă, reclamanta are motive întemeiate pentru a susține că, prin omiterea de a-i comunica înscrisurile din dosar înainte de adoptarea deciziei de deschidere a unei proceduri disciplinare, directorul SATCEN a încălcat dreptul său de acces la dosar, astfel cum este prevăzut la articolul 41 alineatul (2) din cartă și amintit la articolul 2 din anexa IX la Statutul personalului SATCEN (a se vedea punctele 172 și 177 de mai sus).

2) Cu privire la consecințele neregularității anchetei administrative

- 225 Potrivit unei jurisprudențe constante, pentru ca o neregularitate procedurală să poată justifica anularea unui act, trebuie ca, în lipsa acestei neregularități, procedura să fi putut conduce la un rezultat diferit (a se vedea Hotărârea din 18 septembrie 2015, Wahlström/Frontex, T-653/13 P, EU:T:2015:652, punctul 21 și jurisprudența citată). În cadrul acestei examinări, s-a considerat că trebuie să se țină seama de ansamblul împrejurărilor din speță și în special de natura obiecțiilor și de amploarea neregularităților procedurale săvârșite în raport cu garanțiile de care agentul a putut beneficia (a se vedea Hotărârea din 15 aprilie 2015, Pipiliagkas/Comisia, F-96/13, EU:F:2015:29, punctul 65 și jurisprudența citată).
- 226 În speță, s-a stabilit, în cadrul examinării temeiniciei primului aspect al primului motiv și a primului aspect al celui de al doilea motiv, că, în desfășurarea anchetei administrative în privința reclamantei, SATCEN a încălcat, pe de o parte, obligația sa de a desfășura ancheta administrativă cu atenție și cu imparțialitate și, pe de altă parte, dreptul de a fi ascultată al reclamantei și dreptul său de acces la dosar.
- 227 Astfel cum s-a amintit la punctele 171-173 de mai sus, procedura disciplinară stabilită în anexa IX la Statutul personalului SATCEN prevede două faze distincte. Prima fază este constituită din desfășurarea unei anchete administrative diligente și imparțiale, inițiată printr-o decizie a directorului SATCEN, urmată de redactarea unui raport de anchetă și încheiată, după ce persoana interesată a fost ascultată cu privire la faptele care îi sunt reproșate, prin concluzii trase din raportul menționat. A doua fază este constituită din procedura disciplinară propriu-zisă, inițiată de același director pe baza acestui raport de anchetă, și constă fie în deschiderea unei proceduri disciplinare fără consultarea Comisiei de disciplină, fie în sesizarea comisiei menționate, pe baza raportului întocmit de directorul SATCEN în funcție de concluziile anchetei și de observațiile pe care le-a prezentat persoana în cauză în privința acesteia.
- 228 În consecință, ancheta administrativă condiționează exercitarea de către directorul SATCEN a puterii sale de apreciere cu privire la rezultatele acesteia, iar aceste rezultate pot conduce, *in fine*, la aplicarea unei sancțiuni disciplinare. Astfel, în temeiul acestei anchete și al audierii agentului în cauză, directorul SATCEN apreciază, în primul rând, dacă trebuie sau nu să se deschidă o procedură disciplinară, în al doilea rând, dacă aceasta trebuie, după caz, să constea sau nu în sesizarea Comisiei de disciplină și, în al treilea rând, în cazul în care inițiază procedura în fața Comisiei de disciplină, faptele cu privire la care este sesizată comisia menționată.

- 229 În consecință, întrucât competența directorului SATCEN nu este circumscrisă, nu poate fi exclus ca, în cazul în care ancheta administrativă s-ar fi desfășurat cu atenție și cu imparțialitate, ancheta menționată să fi putut să determine o altă apreciere inițială a faptelor și, prin urmare, să ajungă la consecințe diferite, astfel încât să fi putut fi luată o decizie mai puțin severă decât decizia de revocare a reclamantei (a se vedea prin analogie Hotărârea din 14 februarie 2017, Kerstens/Comisia, T-270/16 P, nepublicată, EU:T:2017:74, punctul 82).
- 230 În plus, prin faptul că nu i-a permis reclamantei să își prezinte în mod util punctul de vedere la finalul anchetei administrative, SATCEN a lipsit-o de posibilitatea de a-l convinge pe directorul SATCEN că era posibilă o altă apreciere inițială a faptelor, determinantă pentru rezultatul procedurii. Or, nu se poate admite că, în împrejurările speței, directorul SATCEN ar fi adoptat decizia de deschidere a unei proceduri disciplinare, care a condus la adoptarea deciziei de revocare, dacă reclamanta și-ar fi putut prezenta în mod util observațiile cu privire la raportul de anchetă și la înscrisurile din dosarul de anchetă. Astfel, o asemenea soluție ar avea drept consecință golirea de substanță a dreptului fundamental de a fi ascultat și a dreptului fundamental de acces la dosar consacrate la articolul 41 alineatul (2) literele (a) și, respectiv, (b) din cartă, din moment ce însuși conținutul acestor drepturi implică posibilitatea persoanei interesate de a influența procesul decizional în discuție (a se vedea prin analogie Hotărârea din 14 septembrie 2011, Marcuccio/Comisia, T-236/02, EU:T:2011:465, punctul 115).
- 231 Având în vedere cele ce precedă, trebuie admise concluziile reclamantei prin care se solicită anularea deciziei de revocare, fără să fie nevoie să se examineze alte motive invocate în susținerea lor.

c) Cu privire la legalitatea deciziei de suspendare

- 232 Reclamanta contestă legalitatea deciziei de suspendare, invocând în esență trei motive întemeiate pe încălcarea principiului bunei administrări și a cerinței de imparțialitate, a dreptului său la apărare și, respectiv, a dreptului său la prezumția de nevinovăție.
- 233 Tribunalul apreciază oportun să examineze mai întâi al doilea motiv prin care reclamanta contestă faptul că decizia de suspendare a fost adoptată în condițiile în care niciun înscris pe care se întemeiază concluziile anchetei administrative nu i-a fost comunicat. Această necomunicare a înscrisurilor din dosar înainte de adoptarea deciziei de suspendare ar încălca dreptul la apărare al reclamantei și articolul 2 din anexa IX la Statutul personalului SATCEN.
- 234 În această privință, trebuie arătat că articolul 2 din anexa IX la Statutul personalului SATCEN, a cărui încălcare este invocată de reclamantă, se referă la concluziile pe care directorul SATCEN le poate trage dintr-o anchetă administrativă, printre care nu figurează suspendarea unui agent, prevăzută la articolul 18 din aceeași anexă. În consecință, argumentul întemeiat pe necomunicarea înscrisurilor din dosar, cu încălcarea articolului 2 din anexa IX la Statutul personalului SATCEN, trebuie să fie respins în măsura în care este îndreptat împotriva deciziei de suspendare.
- 235 Totuși, decizia de suspendare a unui agent întemeiată pe articolul 18 din anexa IX la Statutul personalului SATCEN, care este luată în cazul unei acuzații de abatere gravă, constituie o măsură individuală defavorabilă care trebuie, în consecință, să fie adoptată cu respectarea dreptului la apărare, în special a dreptului de a fi ascultat. Prin urmare, cu excepția unor împrejurări speciale stabilite în mod corespunzător, nu se poate adopta o decizie de suspendare decât după ce agentului în cauză i s-a dat posibilitatea de a-și prezenta în mod util punctul de vedere cu privire la elementele reținute împotriva sa, pe care autoritatea competentă intenționează să întemeieze această decizie (a se vedea prin analogie Hotărârea din 16 decembrie 2004, De Nicola/BEI, T-120/01 și T-300/01, EU:T:2004:367, punctul 123, și Hotărârea din 16 decembrie 2015, DE/EMA, F-135/14, EU:F:2015:152, punctul 57).

- 236 În această privință, pe de o parte, din dispozițiile articolului 41 alineatul (2) litera (b) din cartă rezultă că orice persoană are dreptul de acces la dosarul propriu, cu respectarea intereselor legitime legate de confidențialitate și de secretul profesional și comercial. Reiese de aici că un agent al SATCEN are un drept de acces la informațiile deținute de angajatorul său care îi pot permite să înțeleagă conținutul susținerilor care justifică suspendarea, pentru a putea demonstra în special că acțiunile vizate nu țin de răspunderea sa, că nu sunt de o gravitate care să justifice o decizie de suspendare, că nu au un caracter verosimil suficient sau că sunt în mod vădit lipsite de orice temei, astfel încât suspendarea agentului în discuție ar fi nelegală (a se vedea prin analogie Hotărârea din 13 decembrie 2012, AX/BCE, F-7/11 și F-60/11, EU:F:2012:195, punctul 101). Pe de altă parte, pentru respectarea dreptului de a fi ascultat, garantat la articolul 41 alineatul (2) litera (a) din cartă, este de asemenea necesar ca administrația să îl informeze pe agentul în cauză, cu o precizie suficientă, cu privire la consecințele pe care le poate deduce din informațiile în discuție, în stadiul în care se solicită persoanei interesate să comunice observațiile sale (Hotărârea din 5 octombrie 2016, ECDC/CJ, T-395/15 P, nepublicată, EU:T:2016:598, punctul 60).
- 237 În speță, pe de o parte, după cum s-a arătat la punctul 219 de mai sus, decizia de suspendare, adoptată concomitent cu decizia de deschidere a unei proceduri disciplinare și pentru aceleași fapte, nu a fost precedată de transmiterea către reclamantă a informațiilor relevante deținute de directorul SATCEN, și anume anexele la raportul de anchetă. Spre deosebire de împrejurările cauzei în care s-a pronunțat Hotărârea din 13 decembrie 2012, AX/BCE (F-7/11 și F-60/11, EU:F:2012:195), invocată de SATCEN, nedivulgarea acestor elemente nu poate, în speță, să fie justificată de necesitatea de a proteja eficacitatea anchetei administrative, întrucât, la momentul adoptării deciziei de suspendare, directorul adjunct al SATCEN terminase investigațiile și predase raportul său de anchetă directorului SATCEN.
- 238 Pe de altă parte, din înscrisurile din dosar nu reiese că directorul i-ar fi comunicat reclamantei, înainte de adoptarea deciziei de suspendare, intenția sa de a lua o asemenea măsură în privința sa. Astfel, e-mailul din 3 iulie 2013, prin care același director a invitat-o pe reclamantă la o audiere, menționa numai articolul 2 din anexa IX la Statutul personalului SATCEN, referitor la măsurile disciplinare care trebuie luate la finalul unei anchete administrative privind un agent, iar nu la suspendarea acestuia din urmă.
- 239 Rezultă că, prin neinformarea reclamantei cu privire la măsura de suspendare avută în vedere și prin omisiunea de a-i comunica elementele la care făcea trimitere raportul de anchetă, SATCEN i-a încălcat dreptul de a fi ascultată și dreptul de acces la dosar, astfel cum sunt consacrate la articolul 41 alineatul (2) literele (a) și (b) din cartă.
- 240 După cum s-a arătat la punctul 230 de mai sus, dreptul de a fi ascultat și dreptul de acces la dosar, așa cum sunt consacrate la articolul 41 alineatul (2) literele (a) și (b) din cartă, presupun ca persoana interesată să aibă posibilitatea de a influența procesul decizional în discuție. Prin urmare, cu excepția cazului în care s-ar goli de substanță aceste drepturi fundamentale, nu poate fi exclus ca, în cazul în care ar fi avut acces la documentele pe care se întemeia decizia de suspendare și ar fi fost informată în timp util cu privire la faptul că directorul SATCEN avea în vedere adoptarea unei astfel de decizii, reclamanta să fi avut posibilitatea de a influența conținutul deciziei directorului SATCEN.
- 241 În consecință, motivul întemeiat pe o încălcare a dreptului la apărare al reclamantei în contextul adoptării deciziei de suspendare trebuie să fie admis și să determine, în conformitate cu jurisprudența menționată la punctul 225 de mai sus, anularea deciziei de suspendare, fără să fie nevoie să se examineze celelalte motive invocate de reclamantă.

2. Cu privire la concluziile în despăgubire

- 242 În susținerea concluziilor în despăgubire, reclamanta se prevalează de nelegalitatea deciziilor atacate. Pe de o parte, aceste decizii i-ar fi cauzat un prejudiciu material corespunzător pierderii salariilor, a beneficiilor și a drepturilor pe care le-ar fi perceput între data intrării în vigoare a revocării sale și data încetării contractului său. Pe de altă parte, aceleași decizii i-ar fi cauzat un prejudiciu moral constând în esență în tulburări psihologice și într-o atingere adusă integrității sale profesionale, a cărui valoare totală o evaluează la 500 000 de euro.
- 243 Potrivit unei jurisprudențe consacrate, angajarea răspunderii extracontractuale a Uniunii, în sensul articolului 340 al doilea paragraf TFUE, pentru comportamentul ilicit al organelor sale este supusă întrunirii unui ansamblu de condiții, și anume nelegalitatea comportamentului reproșat instituțiilor, caracterul real al prejudiciului și existența unei legături de cauzalitate între comportamentul pretins și prejudiciul invocat (Hotărârea din 28 aprilie 1971, Lütticke/Comisia, 4/69, EU:C:1971:40, punctul 10; a se vedea de asemenea Hotărârea din 9 septembrie 2008, FIAMM și alții/Consiliul și Comisia, C-120/06 P și C-121/06 P, EU:C:2008:476, punctul 106 și jurisprudența citată, și Hotărârea din 18 martie 2010, Trubowest Handel și Makarov/Consiliul și Comisia, C-419/08 P, EU:C:2010:147, punctul 40 și jurisprudența citată).
- 244 Prin urmare, trebuie să se verifice dacă în speță sunt întrunite aceste condiții pentru angajarea răspunderii extracontractuale a Uniunii.

a) Cu privire la nelegalitatea comportamentului reproșat SATCEN

- 245 În ceea ce privește condiția privind nelegalitatea comportamentului reproșat unei instituții, reiese dintr-o jurisprudență constantă că, atunci când acționează în calitate de angajator, Uniunea este supusă unei răspunderi crescute, care se manifestă prin obligația de a repara toate prejudiciile cauzate personalului său prin orice nelegalitate săvârșită în calitate sa de angajator. Astfel, spre deosebire de orice alt particular, funcționarul sau agentul Uniunii este legat de instituția, de organul, de oficiul sau de agenția de care depinde printr-un raport juridic de muncă care implică un echilibru între drepturile și obligațiile reciproce specifice, destinate în esență păstrării relației de încredere care trebuie să existe între administrație și funcționarii și agenții săi pentru a le garanta cetățenilor buna îndeplinire a misiunilor de interes general încredințate instituțiilor, organelor, oficiilor sau agențiilor Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 decembrie 2010, Comisia/Petrilli, T-143/09 P, EU:T:2010:531, punctul 46, și Hotărârea din 12 iulie 2012, Comisia/Nanopoulos, T-308/10 P, EU:T:2012:370, punctul 103).
- 246 Deși jurisprudența amintită la punctul 245 de mai sus s-a dezvoltat în contextul acțiunilor introduse în temeiul articolului 270 TFUE și al articolelor 90 și 91 din statut, aceasta trebuie să se aplice *mutatis mutandis* în speță. Astfel, ca și statutul, dispozițiile Statutului personalului SATCEN implică un echilibru între drepturile și obligațiile reciproce specifice în ceea ce privește agenții contractuali ai SATCEN destinat să asigure buna îndeplinire a misiunii de interes general cu care este învestit SATCEN.
- 247 În consecință, în speță, simpla constatare a unei nelegalități săvârșite de SATCEN este suficientă pentru a se considera îndeplinită prima dintre cele trei condiții necesare angajării răspunderii Uniunii.
- 248 În această privință, din analiza concluziilor în anulare ale reclamantei, care servesc drept temei al concluziilor sale în despăgubire, reiese că decizia de suspendare, decizia de revocare și decizia Comisiei de recurs sunt, toate trei, afectate de nelegalități care pot determina anularea lor. Prin urmare, prin adoptarea acestor decizii, SATCEN a săvârșit o greșeală de natură să angajeze răspunderea extracontractuală a Uniunii, cu condiția să se demonstreze existența unui prejudiciu real și cert și o legătură suficient de directă de la cauză la efect între acest prejudiciu și această greșeală.

b) Cu privire la prejudiciu și la legătura de cauzalitate

1) Cu privire la prejudiciul material și la legătura de cauzalitate

249 Reclamanta solicită despăgubiri pentru prejudiciul material pe care i l-ar fi cauzat deciziile atacate, care corespunde valorii remunerației pe care ar fi putut-o pretinde dacă ar fi rămas în funcție în cadrul SATCEN între data înlăturării sale și data încetării contractului său de muncă.

250 În această privință, este adevărat că Tribunalul, prin prezenta hotărâre, pronunță anularea deciziei de revocare, prin care s-a pus capăt contractului reclamantei. Cu toate acestea, în conformitate cu articolul 266 TFUE, revine SATCEN sarcina de a lua măsurile pe care le implică executarea hotărârii care îi este adresată. Prin urmare, cu excepția cazului în care s-ar antepununa cu privire la aceste măsuri de executare, Tribunalul nu poate concluziona că anularea deciziei de revocare implică în mod necesar dreptul reclamantei la plata sumelor pe care le reclamă, astfel încât concluziile în despăgubire trebuie, cu privire la acest aspect, să fie respinse ca premature (a se vedea prin analogie Hotărârea din 17 octombrie 2013, BF/Curtea de Conturi, F-69/11, EU:F:2013:151, punctul 75 și jurisprudența citată, și Hotărârea din 22 mai 2014, CU/CESE, F-42/13, EU:F:2014:106, punctul 56).

251 În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, pentru a se conforma hotărârii de anulare și pentru a-i asigura executarea integrală, instituția de la care emană actul anulat este obligată să ia măsurile necesare pentru a anula efectele nelegalităților constatate, ceea ce, în cazul unui act care a fost deja executat, implică repunerea reclamantului în situația juridică în care se afla anterior acestui act (a se vedea în acest sens Hotărârea din 31 martie 2004, Girardot/Comisia, T-10/02, EU:T:2004:94, punctul 84 și jurisprudența citată).

252 De asemenea, articolul 266 TFUE impune instituției vizate să se asigure că niciun act destinat să înlocuiască actul anulat nu este afectat de aceleași nelegalități precum cele identificate în hotărârea de anulare (a se vedea Hotărârea din 13 septembrie 2005, Recalde Langarica/Comisia, T-283/03, EU:T:2005:315, punctul 51 și jurisprudența citată).

253 În sfârșit, atunci când executarea hotărârii de anulare prezintă dificultăți particulare, instituția respectivă poate adopta orice decizie care este de natură să compenseze în mod echitabil dezavantajul care rezultă pentru persoana în cauză din decizia anulată și poate stabili, în acest context, un dialog cu aceasta pentru a încerca să se ajungă la un acord care să îi ofere o compensație echitabilă pentru nelegalitatea căreia i-a fost victimă (a se vedea Hotărârea din 24 iunie 2008, Andres și alții/BCE, F-15/05, EU:F:2008:81, punctul 132 și jurisprudența citată).

254 Rezultă din toate cele ce precedă că Tribunalul nu îi poate acorda reclamantei o despăgubire fără să cunoască măsurile luate de SATCEN în vederea executării prezentei hotărâri (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 iunie 2006, Pérez-Díaz/Comisia, T-156/03, EU:T:2006:153, punctul 76 și jurisprudența citată, și Hotărârea din 5 februarie 2016, GV/SEAE, F-137/14, EU:F:2016:14, punctul 94 și jurisprudența citată).

2) Cu privire la prejudiciul moral și la legătura de cauzalitate

255 Reclamanta solicită despăgubiri pentru prejudiciul moral pe care l-ar fi suferit ca urmare a adoptării deciziilor atacate, care ar fi determinat tulburări psihologice și o atingere adusă integrității sale profesionale, reputației sale, perspectivelor sale de carieră, precum și capacității sale de muncă.

256 În această privință, trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței, anularea unui act nelegal poate constitui în sine o reparare adecvată și, în principiu, suficientă a oricărui prejudiciu moral pe care acest act l-ar fi putut cauza, cu excepția cazului în care reclamantul demonstrează că a suferit un prejudiciu moral care

poate fi separat de nelegalitatea care justifică anularea și care nu poate fi reparat integral prin această anulare (a se vedea Hotărârea din 19 iulie 2017, DD/FRA, T-742/15 P, nepublicată, EU:T:2017:528, punctul 72 și jurisprudența citată).

- 257 În speță, trebuie să se constate că anularea deciziei de suspendare și a deciziei de revocare nu este de natură să repare prejudiciul moral suferit de reclamantă și cauzat de nelegalitățile de care sunt afectate deciziile menționate.
- 258 Astfel, în primul rând, reclamanta a făcut obiectul unei anchete administrative al cărei rezultat a justificat atât decizia de suspendare, cât și decizia de deschidere a unei proceduri disciplinare, aceasta din urmă conducând la adoptarea deciziei de revocare. Or, pe de o parte, raportul de anchetă administrativă pune în discuție comportamentul reclamantei în mod foarte general. Pe de altă parte, reclamantei i s-a acordat un termen excesiv de limitat pentru a-și prezenta observațiile cu privire la acest raport, iar documentele principale ale acestei anchete i-au fost divulgate mai multe luni după decizia de deschidere a unei proceduri disciplinare. Astfel, reclamanta trebuie să fi suferit tulburări psihologice legate de starea sa de incertitudine cu privire la faptele precise care îi erau reproșate, fără a lua în considerare gravitatea presupusă a acestora, care erau calificate în mod explicit drept hărțuire morală.
- 259 În al doilea rând, prin transmiterea către alți agenți ai SATCEN a unui „chestionar privind hărțuirea morală” care o menționa nominal pe reclamantă și o asocia unor categorii de comportamente care pot caracteriza o hărțuire morală, în condițiile în care ea nu fusese ascultată în urma anchetei administrative și înainte ca directorul să decidă suspendarea sa, SATCEN a adus o atingere deosebit de gravă onorabilității și reputației profesionale a reclamantei.
- 260 În schimb, pretențiile reclamantei vizând despăgubirea pentru un prejudiciu născut dintr-o situație de hărțuire morală în privința sa trebuie respinse. Astfel, printr-o asemenea cerere, reclamanta caută să obțină un rezultat care este identic cu cel pe care l-ar fi produs succesul concluziilor sale în anulare împotriva deciziei implicite de respingere a cererii de asistență ca urmare a unei situații de hărțuire morală în privința sa, care au fost respinse ca inadmisibile (a se vedea punctul 138 de mai sus). În această privință, conform unei jurisprudențe constante, concluziile prin care se urmărește repararea unui prejudiciu trebuie respinse în măsura în care prezintă o legătură strânsă cu concluziile în anulare care au fost, ele însele, respinse (a se vedea Hotărârea din 9 septembrie 2010, Carpent Languages/Comisia, T-582/08, nepublicată, EU:T:2010:379, punctul 84 și jurisprudența citată).
- 261 Din cele ce precedă rezultă că reclamanta a suferit un prejudiciu moral născut dintr-o stare de incertitudine cu privire la faptele care îi erau reproșate și dintr-o atingere adusă onorabilității sale, precum și reputației sale profesionale. Este necesar să se decidă *ex æquo et bono* că o despăgubire de 10 000 de euro constituie o reparare adecvată a acestui prejudiciu și, în consecință, să fie obligat SATCEN să plătească această sumă reclamantei.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 262 Potrivit articolului 134 alineatul (1) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată.
- 263 Din motivele enunțate mai sus rezultă că SATCEN a căzut în esență în pretenții și că, în consecință, trebuie să fie obligat la plata cheltuielilor de judecată, în conformitate cu concluziile reclamantei în acest sens.

²⁶⁴ În schimb, trebuie respinsă cererea reclamantei prin care se solicită ca obligarea SATCEN la plata cheltuielilor de judecată să fie însoțită de o obligație de a plăti dobânzi moratorii. Astfel, o asemenea cerere este prematură și poate fi soluționată, eventual, numai în cadrul procedurii de stabilire a cheltuielilor de judecată.

²⁶⁵ Pe de altă parte, potrivit articolului 138 alineatul (1) din Regulamentul de procedură, statele membre și instituțiile care intervin în litigiu suportă propriile cheltuieli de judecată. În consecință, în calitate de instituție intervenientă, Consiliul suportă propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera a noua extinsă)

declară și hotărăște:

- 1) **Anulează decizia Comisiei de recurs a Centrului Satelitar al Uniunii Europene (SATCEN) din 26 ianuarie 2015.**
- 2) **Anulează decizia directorului SATCEN din 5 iulie 2013 privind suspendarea lui KF.**
- 3) **Anulează decizia directorului SATCEN din 28 februarie 2014 privind revocarea lui KF.**
- 4) **Obligă SATCEN la plata către KF a sumei de 10 000 de euro pentru repararea prejudiciului moral suferit.**
- 5) **Respinge în rest acțiunea.**
- 6) **Obligă SATCEN să suporte, pe lângă propriile cheltuieli de judecată, cheltuielile de judecată efectuate de KF.**
- 7) **Consiliul Uniunii Europene suportă propriile cheltuieli de judecată.**

Gervasoni

Madise

da Silva Passos

Kowalik-Bańczyk

Mac Eochaidh

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 25 octombrie 2018.

Semnături

Cuprins

I. Istoricul cauzei	2
A. Cu privire la Centrul Satelitar al Uniunii Europene	2
B. Situația de fapt și deciziile atacate	4
II. Procedura și concluziile părților	7
III. În drept	8
A. Cu privire la competența Tribunalului	9
B. Cu privire la admisibilitate	16
1. Cu privire la cauza de inadmisibilitate întemeiată pe raportul de muncă dintre reclamantă și SATCEN	16
2. Cu privire la cauza de inadmisibilitate întemeiată pe caracterul contractual al prezentului litigiu	17
3. Cu privire la cauza de inadmisibilitate invocată de SATCEN împotriva concluziilor în anularea deciziei de respingere a cererii de asistență	18
4. Cu privire la cauza de inadmisibilitate invocată de SATCEN împotriva concluziilor în anularea deciziei de deschidere a unei proceduri disciplinare	19
5. Cu privire la cauza de inadmisibilitate invocată de SATCEN împotriva argumentelor îndreptate împotriva procedurii în fața Comisiei de disciplină	19
C. Cu privire la fond	20
1. Cu privire la concluziile în anulare	20
a) Cu privire la legalitatea deciziei Comisiei de recurs	20
b) Cu privire la legalitatea deciziei de revocare	22
1) Cu privire la legalitatea anchetei administrative	23
i) Cu privire la alegerea anchetatorului	24
ii) Cu privire la utilizarea unui chestionar cu variante multiple de răspuns privind reclamanta în cadrul anchetei administrative	25
iii) Cu privire la neparticiparea reclamantei la ancheta administrativă	30
iv) Cu privire la accesul în timp util al reclamantei la înscrisurile din dosarul anchetei administrative	31
2) Cu privire la consecințele neregularității anchetei administrative	32
c) Cu privire la legalitatea deciziei de suspendare	33

2. Cu privire la concluziile în despăgubire	35
a) Cu privire la nelegalitatea comportamentului reproșat SATCEN	35
b) Cu privire la prejudiciu și la legătura de cauzalitate	36
1) Cu privire la prejudiciul material și la legătura de cauzalitate	36
2) Cu privire la prejudiciul moral și la legătura de cauzalitate	36
Cu privire la cheltuielile de judecată	37